

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A rövidebb munkaidő gazdasági és erkölcsi hatása.

Irta: Jászai Samu.

A munkaidő megrövidítéséért folytatott küzdelmek évtizedek óta izgatják a kedélyeket. Minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a történelem alig ismer hatalmasabb és kitartóbb társadalmi és gazdasági mozgalmat, mint amilyent a munkaidő megrövidítéséért indítottak. Nemcsak a közvetlenül érdekelt munkások és munkáltatók, hanem az államok és a tudomány emberei is kénytelenek ezzel a kérdéssel foglalkozni. Az angol törvényhozás már száz évvel ezelőtt foglalkozott a gyermekek munkaidejének szabályozásával. Kénytelen volt vele, mert a hosszú munkaidő következményeként egész generációk pusztultak el. A munkások és munkásnők, valamint a gyermekek százezreinek kellett elpusztulnia, míg az egyes államok a munkaidőt törvényesen szabályozták, és a kiélesedett gazdasági harcok tízezrei zajlottak le, míg a napi munkaidő néhány órával rövidült.

A hosszú munkaidő káros következményeit mindenekelőtt azokban az államokban észlelték, ahol a gyáripár legelőbb fejlődött. Az emberi munkát részint pótló, részint csökkentő gépek bevezetésének első hatása volt, hogy míg a férfimunkások egyrésze fölöslegessé vált, addig a kiskorúak és nők óriási számban vonultak be a gyárakba, ahol a túl hosszú munkaidő megörölte gyöngé szervezetüket. Ismeretesek azok a rémes állapotok, amelyeket az angol gyáripár fejlődése kezdetén teremtett. Ezek megszüntetése egyenesen állami érdek volt. Bizonyos azonban, hogy a különböző országok törvényhozásai sohasem foglalkoztak volna munkásvédtörvényekkel és különösen a munkaidő megrövidítésének kérdésével, ha a munkások szervezetei nem lépnek föl követelően és sztrájkokkal, vagy bojkottokkal nem kényszerítik a munkáltatókat engedményekre. Mikor már a szakszervezetek egyengették az utat, mikor a munkások nagy része már 10, vagy 9 órára rövidítette a munkaidőt, akkor jött a törvényhozás és 12, vagy 11 órában szabta meg a maximális munkanapot.

De bármiként áll a dolog, bármilyen tényezőnek köszönhető, hogy a munkaidő általánosságban rövidült, annyi bizonyos, hogy a rövidebb munkanappal szemben fölmerült aggályok indokolatlanok voltak. Az árútermelés nem csökkent, hanem emelkedett. Az ipar nem ment tönkre, mint ezt az érdekelt munkáltatók hirdették, hanem ellenkezően, épp az utóbbi

évtizedekben, tehát abban az időben, amidőn a leghevesebb harcok folytak a rövidebb munkanapért, óriási fejlődésnek indult.

Számtalan tudományos megfigyelés és gyakorlati példa igazolja, hogy a rövidebb munkaidő a munka intenzitását fokozza, tehát gazdasági tekintetben is előnyös. A munkás nyolc, vagy kilenc óra alatt képes annyit termelni, mint ezelőtt tíz, vagy tizenkét óra alatt. Ezt a kísérletezések óriási száma igazolta. Érdekes, hogy már 60 évvel ezelőtt ismerték föl Angliában a rövidebb munkaidő célszerűségét.

Yorkshire grófság déli részében a bányamunkások munkaidejét már 1858-ban napi nyolc órában állapították meg. A munkások többet termeltek és többet kerestek, mint ezelőtt a 12 órás munkanap mellett. A munkások kipihenve, nagyobb kedvvel mentek a munkához és minden percet jól kihasználva, érték el a sokak előtt hihetetlennek látszó eredményt.

A bányatulajdonosok szövetségének titkára úgy magyarázta ezt a különösnek látszó jelenséget, hogy a munkások azelőtt, amidőn 12–13 órát töltöttek a tárnában, a munkaidő bizonyos részét lustálkodással és alkoholfogyasztással töltötték. De ha így is volna a dolog, ez csak bizonyítéka annak, hogy a természet megköveteli a maga jussát. Hogyha az ember nem alszik eleget és ha nem pihen ki magát, akkor kedvetlen és bizony önkénytelenül pótolja a hiányt, amikor csak lehet.

De eltekintve attól, hogy a munka intenzitása emelkedett és gazdasági veszteséget senkinek sem okozott, nemzeti, egészségi és kulturális szempontból óriási hatással volt a nyolc órás munkanap. Azok, akik féltek az alkoholizmus terjedésétől, akik azt hitték, hogy a munkás, ha több lesz a szabad ideje, több időt tölt a kocsmában, kellemesen csalódtak. Az ellenkező történt. A rövidebb munkaidő az alkoholfogyasztás csökkenését eredményezte. A bányászok szabad idejüket hasznos dolgokkal, sporttal, vagy olvasással, házi ügyek végzésével töltötték. Míg azelőtt, a hosszú munkaidő mellett kimerült idegek valami fölfriessítés, vagy izgató szerek után epedtek és a munkást a legközelebbi csapszékbe kergették, addig a testileg és szellemileg ép bányász került a kocsmát.

A rövidebb munkaidőnek első és látható eredménye, hogy a munkások egészségi viszonyai javulnak. Angliában egyedül a munkaidő rövidítésének köszönhető, hogy az egyes szakmák átlagos életkora 8–10 évvel emelkedett. Ez nemcsak az érdekelt munkások előnye, hanem óriási nemzetgazdasági haszon. Kulturális tekintetben pedig szintén megbecsülhetetlen haszon, ha a munkásnak elegendő időt engednek, hogy önmagát képezze és szabad idejét önképzéssel és más hasznos dolgokkal tölti.

John Rae és Ernst Bernhard rengeteg anyagot gyűjtöttek össze a rövidebb munka előnyeiről. Mindenekelőtt bizonyítják, hogy a munkát bizonyos határig fokozni lehet. Csak néhányat mutatunk ezekből a gyakorlati példákból:

Egy németországi optikai műszergyár 1900-ban kilenc órától nyolc órára szállította le a munkaidőt. A gépek és akkordberek a régiék maradtak. A gyárban 233 munkás volt alkalmazva, akik egész év alatt 559.169 órán át dolgoztak kilenc órás napi munkaidő mellett. A nyolc órás munkanap mellett egy év alatt 509.555-öt tett ki a munkaórák száma. A kifizetett bérösszeg a kilenc órás munkánál 345.899 márka, a nyolc órás munkánál 366.484 márka volt. Az óránkénti bér a kilenc órás munkaidő mellett 61'9, a nyolc órásnál 71'9 volt. A napi többlet körülbelül 18 pfenning. Más szavakkal: 30 ember nyolc órás munka mellett annyit termelt, mint 31 a kilenc órás munka mellett.

Hasonlóak az eredmények a Heintze és Blankert acélíró tollgyárban. 1894 óta az angol állami gyárakban nyolc órára állapították meg a munkaidőt. Az angol hadügyminiszter több ízben jelentette, hogy sem a termelési költség, sem a haszon nem csökkent.

Egy németországi csavargyár a bekövetkezett rossz gazdasági viszonyok miatt a munkaidőt a felére rövidítette. De arra a tapasztalatra jutott, hogy a csökkenés nem 50, hanem csak 10 százalék.

A liegnitzi iparfelügyelő jelentette, hogy több textilgyárban, a rossz gazdasági viszonyokra való tekintettel, 2—3 órával rövidítették a munkanapot. Csalódtak azonban a gyárosok, mert intézkedésükkel nem érték el az árútermelés csökkenését. A munkások nyolc óra alatt annyit termeltek, mint azelőtt 10 óra alatt.

Az osztrák vasúti miniszter az állami gyárakban a munkaidőt 10 órától $9\frac{1}{2}$ -re szállította le. Jelentésében azt mondja: »A munkaidő rövidítése nem tette szükségessé, hogy több munkás alkalmaztassék.«

Mr. Johnston, belfarti polgármester jelenti, hogy a hosszú munkaidő mellett dolgozó munkások kevés szabad idejük alatt az utcákon ácsorogtak és a korcsmákat látogatták, de amióta a munkaidő rövidült, megtelnek az olvasótermek és hasznos szórakozóhelyek. A londoni gázgyári munkások nyolcórás munkanapjának első következménye volt, hogy a betegsegélyező egyesületektől igényelt táppénz tetemesen csökkent, a munkások szokásai és erkölcsi pedig előnyösen megváltoztak. Általánosságban azt lehetett tapasztalni, hogy mindazon szakmák, amelyek rövidítették munkaidőjüket, erkölcsi és anyagi tekintetben emelkedtek. A munkások önművelődési hajlama bámulatos módon fejlődött. Anglia minden városában 50 százalékkal emelkedett az esti- és szakiskolák hallgatóinak száma. Mindazon ambíciók és tehetségek, amelyeket a hosszú munkaidő szellemileg eltompított, vagy céltalan irányba sodort, föléledtek és érvényesülni kezdtek. És a munkásság fejlődött intelligenciája ismét csak az ipar előnyére vált. Elismert tény, hogy az intelligensebb munkás a szakmájában is megbízhatóbb és jobb munkát végez, mint a kevésbé intelligens. A szakemberek tisztában vannak azzal, hogy a gép helyes kezelése aránylag nagy szellemi képzettséget, illetve olyan tudást és körültekintést igényel, amelyre a régi iparossegédnek nem volt szüksége.

»A modern gépmunkás tevékenysége — mondja Bernhard — inkább az idegeket és központi szerveket, mint az izmokat fárasztja. Egyenlő időtartam mellett ez a tevékenység fárasztóbb, mint a mechanikai kézimunka. Ilyen körülmények közt a rövidebb munkaidő a technikai haladás föltétele lesz.«

Szóval, a szerzett tapasztalatok azt igazolják, hogy a munkaképességet bizonyos fokig emelni lehet, de ezt a fokot nem szabad túllépni, mert különben ez a munka minőségének rovására megy és társadalmi téren sem érjük el a kívánt eredményt.

Magyarországon is sikerült a munkaidőt, nagy harcok árán, általánosságban, napi két órával rövidíteni. És ennek a körülménynek köszönhető első sorban, hogy a magyarországi munkásság intelligenciája az utóbbi két évtizedben bámulatos módon emelkedett. A munkáltatók pedig egyáltalán nem érzik kárát a rövidebb munkaidőnek. Erre nézve csak egy példával szolgálunk: Két évvel ezelőtt a budapesti vas- és gépgyárakban hetenként három órával rövidítették a munkaidőt, anélkül, hogy az akkordbéreket emelték volna. Egyes gyárosok és munkások nyilatkozatai szerint a rövidebb munkaidő nemcsak ethikai tekintetben járt szép eredménnyel, hanem a kereseti viszonyok sem rosszabbodtak, sőt több műhelyben emelkedtek.

Remélhető, hogy ezek az eredmények megszüntetik a rövidebb munkaidő ellen sok helyen még mindig létező ellenszenvet.

A munkaképesség fokozásának első föltétele a szellemileg és testileg jól diszponált munkás. A munkás ne végezze munkáját testileg kimerülve, gépiesen, hanem gondolkozva és jókedvvel.

Ez elmélet azonban ellentétben áll a Taylor-rendszerrel, amelyvel különösen Amerikában, Németországban és utóbbi időben Magyarországon

is kísérleteztek. Erről a rendszerről mondja Méhely Kálmán¹⁾ a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének vezértitkára: »Taylor a végletekig gondos időtanulmányokkal és a munkálatok minden egyes részletének, fogásainak és elveinek a lehető legalaposabb vizsgálatával a munkás szellemi képességeit egészen kikapcsolhatónak véli s a munkást a szakértő vizsgálók megállapította legjobb eljárások követésére szorítja. Evégből Taylor a végzendő munkát először is gondos vizsgálat alapján alkotórészeire bontja és minden ilyen részecskére nézve alapos szakértő tanulmányozással megállapítja, hogy milyen módon, minő eszközökkel kell dolgozni avégből, hogy a minimális idő alatt a maximális teljesítményt kapjuk. A munkás mindennel el van látva, hogy munkáját a tudományos pontossággal megállapított standardidő alatt elvégezhesse s a munkamenet minden lépésére nézve pontos és részletes írásbeli direktívák és szakértő tanácsadói vannak.«

Ebből a rövid ismertetésből megtudjuk, hogy a Taylor-rendszer szintén a munka intenzitását célozza, de tisztán üzleti szempontok által vezetve. A munkás legyen szerszám, amelyet a végletekig ki kell használni. Ebben a rendszerben rejlik a kapitalista kizsákmányoló egész borzalmaságában. A munkás alacsonyodjék le géppé és ne gondolkozzék. A gondolkozást elvégzik helyette az ő hajcsárjai. Szerencse azonban, hogy ez a rendszer nem vált be, még pedig nemcsak azért, mert a munkások ellenzték, hanem azért is, mert tisztán üzleti szempontból sem járt haszonnal.

Az egyedüli mód a munkaképesség fokozására: a *rövid munkaidő*. Sok gazdasági harcot lehetett volna mellőzni, ha az érdekeltek ezt megértik. Remélhető, hogy a külföldi tudományos megfigyeléseknek, sőt a Magyarországon szerzett tapasztalatoknak a rövidebb munkaidő dolgában meg lesz a kedvező hatásuk.

Az ifju munkások baleseti kártalanítása.

Írta: dr. Vályi Sándor.

(Befejező közlemény.)

VII. *De lege ferenda* a megoldási módok két alapelve fektethetők. Vagy megtartatik a törvény 78. §-ának az az elvi álláspontja, hogy mint a felnőtt munkásoknak, úgy a tanulóknak évi javadalma is első sorban *valóságos* munkakeresményük kiszámításával határozandó meg, csak az annak korrektívumául szolgáló *minimum emelendő*. Vagy pedig a tanulók járadékát azok *munkakeresményének összegétől független, más alapon* kell meghatározni.

A) Az előbbi elvi álláspontnak felelnek meg a következő megoldási módok:

1. Törvényünk rendszerének megtartása mellett a minimum felemelésének legegyszerűbb módzata az volna, hogy a javadalom *legkisebb összege megállapítatnék* oly mértékben, hogy az ily módon kiszámítandó járadék az életfenntartási és megélhetési viszonyokkal arányos legyen. Pl. kimondatnék, hogy a javadalom nem lehet kisebb 600, vagy 720 koronánál.

2. Egyik szintén felmerült eszme, hogy az I. napibérosztály *magasabb napibér-átlag* szerint határozassék meg; vagy pedig a tanulók ne a legalsó, hanem magasabb napibérosztályba soroztassanak, amely esetben a 78. § utolsó bekezdésének változatlan megtartásával a minimális évi javadalom a II. osztályú napibér szerint ($300 \times 1 \text{ korona } 50 \text{ fillér} =$) 450

¹⁾ „Vitasorozat a Taylor-rendszerről.“ Sajtó alá rendezte Méhely Kálmán.

koronára, a III. osztály szerint (300×2 korona 50 fillér =) 750 koronára emelkednék.

Már itt megjegyezzük, hogy ezek az expediensek nem életrevalók. Mert a már fentebb érintett munkabérvizonyokra tekintettel, melyek szerint az összes munkások tényleges napibérének $\frac{1}{5}$ -e egy koronán aluli — a legalsó napibérosztály általános felemelése majdnem kivihetetlen, minthogy ezzel párhuzamosan a betegsegélyezési járulékok és szolgáltatások nem kívánt mértékű emelkedése is járna. És az sem kívánatos, hogy az ifjú munkások a más nézőpontokból megítélendő baleseti járadékigényük alapján felemelhetése érdekében a betegségi biztosításból folyó igényeik tekintetében is megkülönböztessenek. Azoknak baleseti és betegsegélyezési igényjogosultságuk nézőpontjából más-más napibérosztályokba sorozása pedig szintén lehetetlen.

3. Az új németbirodalmi biztosítási rendtartás a járadék kiszámításának alapjául azt a javadalmazást (Entgelt) veszi, amelyben a sérült az üzemnél utolsó évben részesült, még pedig aképp, hogy az évi munkakeresménynek 1.800 M.-t meghaladó része csak egy harmadában vétetik számításba (563. §.). Ha azonban az évi munkakeresmény a 21 éven felüli *felnöttek* részére megállapított helyi bér 300-szorosát sem éri el, úgy ennek 300-szorosa veendő évi munkakeresményül (570. §.). *Helyi bér* (Ortslohn) alatt pedig a *közönséges* napszamosok helyben szokásos napi javadalmazása értendő (149. §.), amelyet külön-külön férfiakra és nőkre, 16 éven aluli, 16–21 és 21 éven felüli biztosítottakra a biztosítási főhivatal (Oberversicherungsamt) állapít meg időnkint az egyes biztosítási hivatalok kerületére, az átlagok szerint egységesen. (149–150. §.)

Igy Németországban a *tanulók* járadéka meghatározására alapot szolgáltató *javadalom minimuma a 21 éven felüli felnöttek* részére megállapított helyi bér 300-szorosa. Ha összehasonlítjuk a Budapesten bal esetet szenvedett tanulónak helyzetét a Németbirodalom legdrágább, de életviszonyainkhoz képest mégis jelentékenyen olcsóbb Berlinben megsérült munkáséval, úgy azt látjuk, hogy míg nálunk a járadék alapja a felsőbbírói gyakorlatnak megfelelő törvényértelmezés szerint 300 korona, addig Berlinben a 21 éven felüli felnőtt munkások helyi bére 300-szorosát véve, a férfiak javadalmának minimuma ($300 \times 3 \cdot 60$ M) 1.080 M, a nőké ($300 \times 2 \cdot 20$ M) 660 M. De a vidéki kerületekben is a férfimunkás helyi bére legtöbbszörre 2 M, vagy azt meghaladó összeg és így a javadalom 600 M-nál ritkán kevesebb. Figyelembe véve a márka pénznem ázsióját, valamint azt is, hogy a Németországban baleseti sérült a javadalmának nem 60, hanem $66\frac{2}{3}\%$ -a arányában kap járadékot, szembevetve, hogy a tanulók helyzete is ott mennyivel előnyösebb.¹⁾ Az új német rendszer ismerttetett intézkedéseiben szembeötlő, hogy a minimum nem szakmák szerint, különböző alapon, hanem a közönséges napszamosok átlagos helyi bére szerint egységesen van meghatározva. A különleges szakmabeli kereseti viszonyok hatása pedig csak ott érvényesül, ahol a tényleges munkakeresmény a minimumot meghaladja.

4. Az 1907. évi *angol* balesetbiztosítási törvény szerint a baleseti sérült munkás munkaképtelensége tartamára heti járadékot kap, amely a sérülést megelőző 12 hónap alatt megkeresett átlagos hetibér 50% -át teszi ki. Oly munkásnál, ki a sérülés időpontjában 21 esztendőnél fiatalabb volt, továbbá akinek átlagos heti keresménye 20 shillingnél (24 korona) kevesebb, az átlagos hetibér 50% -a helyett annak 100% -a fizetendő, de úgy, hogy a heti járadék 10 shillinget (12 korona) meg nem haladhat. Eszerint az ifjú munkás járadéka munkakeresményének heti átlagával egyenértékű, de maximuma (52×10 shilling) 624 korona. Ha a munkás

¹⁾ A Berlinben sérült ifjú férfimunkás járadéka teljes munkaképtelensége esetén havi 60 M nálunk 15 K), 15% munkaképtességcsökkenés esetén 9 M (nálunk 2 K 25 f).

heti bére meg nem állapítható, ugyanazon munkára, ugyanazon viszonyban és ugyanazon kerületben alkalmazott más munkások keresete veendő alapul.

5. Az 1912. évi *svájci* biztosítási törvény 78. §-a szerint: »Azon biztosítottak évi keresménye helyett, kik semmiféle bért nem keresnek, ugyanazon üzemnél bérrel alkalmazott munkások legalacsonyabb évi keresménye számítható. Ha a biztosított a baleset napján még nem kereste meg ugyanazon foglalkozási ág biztosítottjának egész teljesítőképességgel való bérét, úgy évi keresménye attól az időponttól kezdve, ahol a baleset nélkül ezt a bért hihetőleg elérte volna, eszerint számítható.« Ebben az intézkedésben az a modern jogelv jut érvényre, hogy a be nem fejezett kiképzésű munkások baleseti járadéka másképp számítható attól az időtől kezdve, amikor a baleset be nem következése esetén valószínűség szerint magasabb bért érhetett volna el.

B) Az ifjú munkások baleset előtti munkakeresményétől független járadékmeghatározási módszerek közül a következők érdemelnek fel-
említést:

a) Az 1907. évi *norvég* biztosítási törvény értelmében a tanoncoknak és egyéb oly munkásoknak, kik átmenetileg aránytalanul csekély bért húznak, járadéka férfimunkásoknál $1\frac{1}{2}$ korona, női munkásoknál 1 korona napibér szerint számítatik ki. A mi pénzünkre átszámítva (1 norvég korona = 132 fillér) az ifjú férfimunkás évi javadalma 594 korona, a női munkásé 396 korona. A mi viszonyainknál ez is jóval kedvezőbb, figyelembe véve, hogy a pénz értéke nálunk kisebb.¹⁾

b) Az új *osztrák* balesetbiztosítási törvényjavaslatban a baleseti járadék kiszámításának alapjául magában a törvényben (16. §.) meghatározandó átlagos munkabérosztályok szerinti betegsegélyezési táppénz van kijelölve. A 174. § szerint a sérült teljes keresetképtelensége esetén és annak tartamára a napi táppénz 300-szorosát kapná, részleges keresetképtelenség esetén pedig ennek a teljes járadéknak tizenkettőde szerint megosztott arányos hányadát, mely a baleset által előidézett keresetképességcsökkenés mérvével arányos. Inasok, önkénytesek, gyakornokok és be nem fejezett kiképzésű, a rendesnél alacsonyabb munkabérrel bíró egyének járadékának megállapításánál ama bérosztályok szolgálnak alapul, melyekbe azon foglalkozáshoz tartozó teljes fizetésű munkások és tisztviselők soroztatnak, mely foglalkozásra az illetők kiképzést nyernek. Az ilyen sérültek járadékának maximuma azonban a III/b. bérosztály szerinti táppénz (135 fillér) 300-szorosa (405 korona), kivéve, ha az illető tényleges munkabére alapján valamely magasabb bérosztályba lett sorozva, mely esetben a számítás alapjául ez a bérosztály szolgál (40. és 173. §§.). Mivel a teljes fizetésű munkások a III/b. bérosztályon aluli osztályba aligha fognak besoroztatni, az új osztrák törvényjavaslat szerint a baleseti sérült tanulók járadéka teljes munkaképtelenség esetén évi 405 korona lesz (nálunk 180 K).

VIII. Törvénymódosítás esetén módunkban áll a fentebb ismertetett rendszerek álláspontjai közül választani. Kérdés, hogy melyik a legigazságosabb, legegyszerűbb és törvényünk egyéb intézkedéseivel leginkább összeegyeztethető megoldás? Ha fenntartatik törvényünk 78. §-ának az az alapelve, hogy a felnőtt munkások évi javadalmazása a baleset előtti 52 heti tényleges munkakeresményük lehető pontos meghatározásával állapítandó meg, úgy kiküszöbölendőnek vélem azt az intézkedést, mely az ifjú munkások javadalma minimális egységéül a betegségi segélyigények alapjául szolgáló átlagos napibért veszi. Mert az elvi következetesség is azt kívánja, hogy, mint a felnőtt munkásoknál, úgy az ifjú korúaknál is a jára-

¹⁾ Erre bizonyíték, hogy a kártalanítás alapjául vehető keresmény legmagasabb összege Norvégiában 1.200 korona (a mi pénzünkben 1.584 korona), míg nálunk 2.400 korona.

dék alapjául veendő javadalom szintén az életszükségletek kielégítésére szolgáló azon munkakeresmény alapul vételével határozassék meg, amelyet a sérült a baleset be nem következése esetén, kiképzése befejeztével elérhetett volna. Az a legkisebb átlagos napibér pedig, amelynek megfelelő osztályba a tanuló mint ilyen besoroztatott, az *elvesztett keresőképességnek és keresetnek nem valóságos és nem arányos ellenértéke*. És annak a javadalomszámításnál alapul vétele már azért is igazságtalan, mert a törvény 11. §-a szerint a bér, vagy fizetés nagyságának megállapításánál a *betegség esetére* való biztosítás nézőpontjából a lakbér, vagy természetbeni lakás egyenértéke, pótlékok és osztalékok számításba nem vehetők; e mellékjárandóságok nélkül kiszámított kereset pedig mindenestre kevesebb annál az összegnél, amely előáll akkor, ha ugyanazon § értelmében az évi javadalmat *balesetbiztosítás* szempontjából a természetbeni járandóságok, különösen lakás és ételmezési egyenérték számításával határozzuk meg. Itt tűnik leginkább szemünkbe, hogy a törvény akaratlanul mily ridegen bánt el a tanulókkal, mikor járadékuk alapjául a kedvezőtlenebb számítási módozat szerint meghatározandó átlagos napibért jelölte ki.

Már a javadalomszámításnak betegségi és baleset ellen biztosítás nézőpontjából különbözősége is elég ok annak megértésére, hogy a munkaképességvesztésnek és az azzal járó károsodásnak helyes mértékűl a *táppénz sem* fogadható el. És pedig annál is kevésbé, mert a táppénzigény mennyisége az esetenkénti munkaviszony feltételeitől függ és így nagyon alá van vetve a munkabérvizonyok mindenkori ingadozásának. De a táppénz, mely az átlagos napibér 50%-ának felel meg, a javadalom 60%-ánál is kevesebb és így alul áll a kártérítésnek azon a mértékén, amelyet a törvény 70. §-a biztosít. Éppen ezért az új osztrák javaslat álláspontját sem ajánlhatom elfogadásra.

Az összes rendszerek elvi álláspontja közül nem találok tökélethebbet annál, amely az ifjú munkások járadékának minimumául azt tekinteti, ami a baleset idején *ugyanolyan szakmában alkalmazott és már befejezett kiképzésű, kezdő felnőtt munkást* illetné járadék címén. Kérdés már most, hogy ez a minimum mi módon határozassék meg?

a) Azt a megoldást, hogy az ifjú munkások legkisebb évi javadalmá *fix*-összegben (pl. évi 600 vagy 720 korona) legyen limitálva, nem helyesítem azért, mert ez a megállapítás igen merev s nem nyújt módot a hely és szakma szerint eltérő megélhetési viszonyok és igények különbözőségének mérlegelésére.

b) Az új német biztosítási törvény rendszere, mely az ifjú munkások javadalmának minimumául a 21 éven felüli felnőttek részére megállapított *helyi bér* (Ortslohn) 300-szorosát veszi, a helyi viszonyokkal számol és a járadékban is kifejezésre juttatja azt a különbséget, amely a megélhetési viszonyokkal arányosan, nagy városokban és vidéken balesetet szenvedett munkások kára között mutatkozik. De mivel a minimum egysége a *közönséges napszámos* szokásos helyibére, a kereseti viszonyoknak szakma szerinti eltérései e minimumban nem jutnak érvényre.

c) Legtökéletesebb rendszer, melyre egészen analog példát nem találunk, — az volna, amely a járadék alapjául veendő javadalom minimumául a kiképzett felnőtt kezdő munkásnak átlagos keresetét, *helyi és szakmabeli* csoportosítás szerint határozná meg. — Ennek gyakorlati kivitelét pedig akképp képzeljük, hogy időközönként (pl. 5 évenként) meghatározatnának a kereseti viszonyok tekintetében egymástól lényegesebben eltérő ipari szakmabeli csoportok, amelyekre, valamint a nem szakmabeli munkanemekre vonatkozólag, az érdekeltség minden tényezőjének előző meghallgatása után és az Országos Pénztár javaslatára, mint magasabb közigazgatási fórum, az Állami Munkásbiztosítási Hivatal állapítaná meg azokat a

minimális javadalomösszegeket, amelyek helyi és szakmabeli csoportok szerint az odatartozó ifjú munkások kártalanításának legkisebb mértékéül veendő. A megállapítás alapjául pedig az ugyanazon munkaviszonyok között alkalmazott felnőtt kezdő munkások átlagos keresete szolgálhatna.

d) E megoldási módozat mellett tárgytalanoknak tekinthetjük azokat a javaslatokat, melyek arra irányulnak, hogy az ifjú munkások járadéka közvetlen a baleset után ne végleg állapíttassék meg, hanem időnkint a sérült korának emelkedésével, az akkori életviszonyok mérlegelésével tétesék *újibóli vizsgálat* és meghatározás tárgyává.

Amint láttuk, a svájci törvény ily irányú intézkedést tartalmaz, amikor az ugyanazon foglalkozási ág biztosítottjának egész teljesítőképességgel való bérét csak attól az időponttól fogva folyósítja, amikor az ifjú munkás a baleset nélkül ezt a bért hihetőleg elérte volna.

Még messzebb kívánna menni dr. *Alapy Viktor*,¹⁾ aki a kiképzés tartama alatt egy minimális fix javadalomtételt venne alapul; majd a kártalanítási ügyet a sérült 20. és 30. éve betöltésekor újból felvételné, az igénylő kárának az akkori munkabérvizonyok szerint meghatározása céljából.

E megoldási módok ellen felhozhatjuk egyrészt azt, hogy a sérült kárának megtérítését már a baleset időpontjától igényelheti. És mivel a kártérítés célja az, hogy megélhetése biztosíttassék, már kezdettől fogva legigazságosabb és legcélszerűbb a veszteséggel arányos járadékot kiszolgáltatni. De másrészt a javadalomszámítás koronkinti újra felvétele rést is ütne azon a főelven, hogy az elszenvedett kár a baleset idejének megfelelő munkabérvizonyok szerint határozandó meg. Ha az ifjú munkás javadalmának és egyéb életviszonyainak változása utólagos mérlegelés alá vétetik, úgy ezt a felnőtt baleseti sérült munkás is sok esetben joggal igényelhetné; mert annak életében, kereseti viszonyaiban is felmerülnek olyan előre láthatatlan alakulatok és változások, amelyek figyelembevételével a baleset idején meghatározott járadék a károsodásnak nem egészen megfelelő ellenértéke, vagy a megélhetés pótlásának nem kielégítő eszköze. Egyöntetűbb eljárási módozat tehát az, amely az ifjú munkásokra nézve is ugyanazt a főelvet alkalmazza, a járadéknak közvetlenül a baleset után egyszeri megállapításával.

IX. *A törvény-revizió feladata lesz megtalálni a helyes kivezető utat.* — A törvénytalkalmazó bíróság azonban lelkiismeretét nem nyugtathatta meg azzal, hogy várja egy jobb jövőnek eljövételét; hanem megfontolása tárgyává kellett tennie, hogy a meglévő törvény keretében is van-e mód az ifjú munkások méltányosabb kártalanításáról gondoskodni? Hosszas tépelődés, beható mérlegelés eredménye volt az az álláspont, amelyet végre a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság a kérdésnek *de lege lata* megoldása céljából elfoglalt. Az érdeklődők előtt eléggé ismertek azok az elsőfokú bírói határozatok, amelyek a tanulók, inasok, gyakornokok javadalmának kiszámításánál annak az *oktatásnak egyenértékét* is számításba veszik, amelyben a munkaadó az ifjú munkást részesíti.

Az első bíróság gondolatmenete az volt, hogy a törvény 78. §-ának utolsó bekezdése csak arra az esetre kívánt minimumot meghatározni, ha a kiérdemelt kereset másképp nem határozható meg; míg ha a munkakezremény egyéb alapon is kiszámítható, vagy a minimumot meghaladja, úgy a tényleges kereset veendő számításba. Már pedig a törvény 11. §-a megengedi, hogy a járadék alapját képező javadalom kiszámításánál a természetbeni járandóságok egyenértéke is figyelembe vétessék. Ha tehát a tanuló olyan értéket élvez, amelynek vagyoni egyenértéke lehet, annak beszámítása a törvény rendelkezésének megfelel. Ilyen egyenérték az az oktatás, amelyben a tanoncot a munkaadó részesíti s amelynek fejében — ha a tanuló a mesternek díjat nem is fizet — kisebb bért kap, mint

¹⁾ Az »Anyagi baleseti kártalanítási jog módosítása« c. művében.

amennyi neki munkája alapján járna. A tanítás ingyenességét feltételezni nem lehet, mert tapasztalás szerint azok, akik mint közönséges gyári munkások végzik ugyanazt a munkát, tényleg jelentékenyen több keresettel bírnak; a tanulási időt kitöltött munkás keresete pedig nyomban a felszabadulás után aránytalanul emelkedik. Ebből következik, hogy az ifjú munkás munkájával fizeti meg azt, amibe tanítása került, vagyis munkájával nemcsak fizetését, hanem tanítási költségeit is megkeresi.¹⁾ Ily módon a bíróság a budapesti helyi viszonyokhoz és az illető tanuló előhaladásához képest, a kimutatott tényleges keresetéhez oktatási egyenérték fejében évi 240—360 koronát szokott hozzászámítani, amely számítási módozattal a beszámítható javadalom el szokta érni, vagy megközelíteni a 600 koronát.

Az *Állami Munkásbiztosítási Hivatal* ezt az elsőfokú bírói gyakorlatot a törvénynyel összeegyeztethetőnek nem tartja és oly eseteket kivéve, amikor a készpénzbeli kereset, illetve azzal együtt vagy külön a lakás és ételmezés egyenértéke többre nem rúg, csak 300 koronát vesz az ifjú munkások javadalmául. (Pl. 1911. P. 331. és 334.) A felső bíróság érvelése szerint »a törvény 78. §-ának utolsó bekezdése fix összegben határozza meg a szokásosnál csekélyebb fizetést vagy bért élvező, avagy fizetés vagy bér nélkül alkalmazott egyének beszámítható keresetét, amely törvényrendelkezés egyenesen útját állja a tanítási egyenérték számításba vételének. A törvény 78. §-ában szereplő e kifejezés alatt »keresett javadalmazás« a közhasználatban elfogadott értelme szerint csak az életszükségletek kielégítésére alkalmas s a vagyoni jogi forgalomban szereplő dolgokat lehet érteni, ellenben szellemi működést, minő a tanítás, a »keresett javadalmazás« nem foglal magában. Ezen a tényen mit sem változtat az a tagadhatatlan körülmény, hogy *minden tanítás bizonyos vonatkozásban vagyoni értéket is foglal magában*«. »Nincs is arra jogszabály, hogy mily értékűnek vételessék valamely tanonc tanítása; ezért minden egyes esetben a tanítási egyenérték meghatározása annak teljes tüzetes kiderítésére utalna, minő tanítást nyert valamely tanonc abban az üzemben, ahol megsérült. A tanítási egyenérték alapulvétele jogi rendezés szükségét is vonná maga után oly irányban, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyensúlyának megóvása céljából a tanítási egyenérték a járulékok kivetésénél is számításba vételessék.« »Törvényes alap hiányában tehát a tanulók oktatásának és kiképzésének pénzbeli egyenértékét kereseti tényezőként elfogadni nem lehet. És az elsőbíróságnak ama törekvése, hogy az inasok, gyakornokok és ezekhez hasonló alkalmazottakkal szemben a baleseti kártalanítás jelenlegi törvényes rendszerének *keménysege enyhíttessék*, — a szóban lévő módon jogszerűen meg nem valósulhat.«²⁾

Mellőzni kívánom azoknak az okoknak és érveknek részletesebb kifejtését, amelyek a fentebb ismertetett ellentétes bírói álláspontok mellett,

¹⁾ Analog ítéletek érvelése a következő: »A tanonc készpénz-fizetésének aránytalan csekélysege alapját és magyarázatát abban találja, hogy a munkaadó a tanonc által valósággal kiérdemelt nagyobb munkabér egy részét oktatási működésének ellenértékéül a munkabér megállapításánál mindjárt levonásba hozza, vagyis a tanonc valóságos keresete a pénzben, vagy egyéb alakban kiadott javadalmát meghaladja.«

»Nem lehetett a törvényhozó szándéka a minimális javadalom alapulvételét kötelezővé tenni olyankor is, amikor a munkaadó által szolgáltatandó természetbeni járandóságok gazdasági értéke az átlagos napibér 300-szorosát meghaladja. Mert oly szociális törvényrendelkezést, melynek célja a baleseti sérültek érdekeinek megóvása és előmozdítása volt, nem lehet oly értelmezésben részesíteni, mely az illető sérültek károsodását eredményezné. Ezért minden oly esetben, mikor a munkaadó természetbeni szolgáltatásainak értéke — az oktatás egyenértékét is figyelembevéve — a törvényes minimumot meghaladja, a törvény 11. és 78. §-ainak szellemében a természetbeni járandóságok helyi szokásos pénzbeli egyenértékét is teljes összegben számításba kell venni.«

²⁾ Nem vehetjük egész komolyan egyik felsőbbbírói ítéletnek inkább szellemes, mint a tanulói jogviszony alapját megértő következő érvelését: »Az oktatásra való jog és kötelezettség munkadíjnak és ennek keretében természetbeni szolgáltatásnak éppoly kevésbé tekinthető, mint az alkalmazott részére netán szerződésben, illetőleg az ennek kiegészítő részét alkotó munkarendben biztosított az a jog, hogy vásár- és ünnepnapokon a templomba mehessen, hetenkint félnapot családjánál tölthessen, a gyári fürdőben ingyen megfürödhessen, a munkaszünet alatt a munkaadó által gyári munkásai részére létesített pázsitos területen pihenhessen, a gyári könyvtárból könyveket kölcsönözthessen stb.« (1911. P. 161 3.)

vagy ellen hozhatók fel. Az elsőfokú bírói gyakorlat kezdeményezői is tisztában voltak azzal, hogy a törvényhozó a törvény 11. §-ában provideált pénzbeli egyenértékek között az oktatási egyenértékre nem gondolt. De annak beszámítása elleni akaratát sem fejezte ki. Ez a számítási módzat tehát a törvényértelmezés keretén belül mozgó olyan surrogatum, amely a törvény módosításáig átmenetileg is segíteni kívánt azokon, akik szószerinti szigorú törvényt magyarázat esetén létfenntartásukat veszélyeztető anyagi hátrányt szenvednének és a többi baleseti sérültekhez képest egyenlőtlen s kedvezőtlenebb elbánásban részesülnének. Az már azután lehet eltérő felfogás tárgya, hogy a törvény értelmében a javadalomhoz számítandó természetbeni egyenértékek közé az oktatási egyenértéket is subsumálni lehet-e; de a felsőbírói határozatokból is kitűnik, hogy az az alapeszme, mely szerint a munkaadó tanításának vagyoni értéke van és hogy ez az érték a tanuló munkateljesítésével kompenzálódik, nem alap nélküli és nem észszerűtlen. Az ifjú munkások járadéka méltányosabb alapon meghatározásának pedig nem állhatja útját az sem, hogy a járulékok kiszabásánál az oktatási egyenérték ezideig rendszerint számításba vétetni nem szokott. Mert semmi akadály nem volna annak, hogy az üzembesorozással kapcsolatos járulékkirovás alkalmából az oktatási egyenérték is átlagosan és szakmák szerint meghatározassék és a munkaadói szolgáltatásoknak is alapjául vétessék.

Felmerült még az az eszme is, hogy az ifjú munkások javadalmához nem lehetne-e minden esetben hozzászámítani teljes ellátásuknak egyenértékét, tekintet nélkül arra, hogy azt a tanulás ideje alatt a munkaadó, vagy pedig a tanulónak atyja, vagy gyámja szolgáltatja-e? Mert a megélhetés anyagi eszközeinek összessége analog tartalmú az életszükségletek fedezésére szolgáló javadalommal. Mégis a szülő, vagy gyám tartási szolgáltatását kevésbé lehetne az ifjú munkás munkateljesítésének egyenértékéül tekinteni, mint azt az oktatást, amely *a munkaadó teljesítésének tényleges és vagyoni értékű eleme.*

Az elsőbírói gyakorlatnak kissé talán merész, de a tételes törvényrendekezéseken túl nem terjeszkedő magyarázata mellett szólnak egyik illusztris jogi írónk nemrég közzétett tanulmányából¹⁾ idézhető következő klasszikus kijelentések: »Ha a törvény rossz, vagy hiányos, úgy kell azt magyarázni s alkalmazni, hogy abba az igazság beleférjen. Igazság alatt pedig értjük azoknak a szociális lélektani és morális értékeknek összességét, amelyek az egyéniségnek megfelelőleg változnak perek s felek (vádoltak) szerint és amelyeket minden bírónak meg kell látni, ha a §-okon kívül van valamelyes lélektani, morális s szociális műveltsége. De nemcsak ezt kívánja meg az igazság, hanem azt is, hogy mindig simuljon azokhoz az eszmeáramlatokhoz, melyeket a tudomány felvetett s mint igazságokat leszögezett.

A jó törvényhozás a törvényeket, a jó bíró pedig ítéletét szabja ezekhez.

Járulékok levonása és be nem szolgáltatása: sikkasztás.

Ezt mondotta ki egy konkrét esetben az orsovai királyi járásbíróóság az 1910. B. 3/3. számú ítélettel. Ezt az ítéletet a karánsebesi királyi törvényszék 1.655/910. számú ítéletével helybenhagyta. Az ítélet ellen benyújtott semmisségi panaszt a temesvári királyi ítélőtábla 1910. B. 829/1. számú végzésével elutasította. A királyi járásbíróóság ítéletének indokolása megállapítja

¹⁾ Vargha Ferenc kir. kúriai tanácselnök: »A büntetés kiszabásának irányeszméi«. (Jogtud. Közlöny 51/912.)

hogy a »vádolt cselekménye (t. i. a járulék levonása munkásaitól és be nem szolgáltatása) a Btkv. 355. §-ába ütköző és 356. §-a szerint minősülő sikkasztás vétségét képezi«.

A pénztárak pénzügyi helyzetében döntő jelentőségű jogkérdést egyik királyi ítélőtábla tehát olyan értelemben döntött el, amely értelmezés mellett a járulékhátrálékok lényeges csökkenése remélhető a legközelebbi időben. Kétségtelen, hogy a szóbanforgó jogkérdés eldöntésére legfőbb bíróságunknak, a magyar királyi Kúriának is lesz alkalma, ha egy 200 koronán felül beszedett járadékösszegekről van szó s így elsőfokú ítélezésre a királyi törvényszék, a semmiségi panasz elbírálására végső fokon a magyar királyi Kúria illetékes. Eminens érdeke a pénztáraknak, hogy a temesvári királyi ítélőtábla döntése minél szélesebb körben ismertté legyen, hogy a munkaadókat ez a fenyegető alternatíva is a járulékok fizetésére szorítsa.

Tekintettel azonban arra, hogy a királyi Kúria döntésének kikérése — éppen, mert motivumok szólnak a királyi ítélőtábla álláspontja mellett, valamint ellene is — esetleg olyan eredményt provokálhat, mely a pénztárak anyagi érdekeinek nem felel meg, mindenesetre meggondolandó.

Kétségtelen továbbá az, hogy a büntetőbíróságok állásfoglalásával csak a munkásoktól beszedett járulék besolgáltatása biztosítható, a munkaadót terhelő felerész nem. Így tehát — minthogy az 1907. évi XIX. t.-c. által behajtás céljából rendelkezésre bocsátott eszközök a gyakorlat tapasztalatai szerint elégtelenek, — intézkedéseket kellene tenni hatályosabb eszközöknek — esetleg törvénymódosítás útján — életbeléptetése iránt. Ez az intézkedés volna azután a munkásoktól levont járulékokra nézve alkalmazandó, ha a legfőbb bíróság a levont járulékok be nem szolgáltatásához nem fűzne büntetőjogi konzekvenciákat.

A járulékok be nem szolgáltatásának elbírálásánál az 1878. évi V. törvény cikk: a büntető törvénykönyv és az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezéseit együtt és egymással összefüggésben kell mérlegelni.

Kétségtelen, hogy ha az 1907. évi XIX. t.-c. a járulékok be nem szolgáltatásáról nem intézkednék, még vitás sem lehetne az 1878. évi V. t.-c. 355. §-ának alkalmazása.

E § szerint ugyanis »sikkasztást követ el, aki a birtokában, vagy birtolatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy elzálogosítja«. A munkaadó munkásaitól a pénztár részére a járulékot levonja, azt birtokolja mindaddig, míg be nem szolgáltatja. Mihelyt be nem szolgáltatja, az eltulajdonítás be van fejezve.

A büntetőtörvény hivatkozott rendelkezése mellett azonban mérlegelni kell az 1907. évi XIX. t.-c. 189. §-át. Eszerint »amennyiben a törvény szerint súlyosabb beszámítású büntetendő cselekmény fenn nem forog, kihágást követ el... b) az a munkaadó, ki a 42. §-ban meghatározott esetben a járulékok felét, vagy a tagsági igazolványi díjakat az alkalmazott fizetéséből vagy béréből levonta, de a pénztárba az esedékesség szerint be nem szolgáltatta«. A 42. § arról az esetről rendelkezik, midőn a pénztár megtiltja a járulékok levonását, mert a munkaadó 4 héten keresztül nem fizet és a járulékok be nem hajthatók. Csak kihágásnak tekinti az 1907. évi XIX. t.-c. a járulékok levonását és be nem szolgáltatását az esetben, ha a pénztár megtiltotta a levonást. A levonást és be nem szolgáltatást — ha ilyen tilalom nincs — nem tekinti kihágásnak. Kétségtelen, hogy az 1907. évi XIX. t.-c., ha a járulékok be nem szolgáltatásához büntető szankciót kívánt volna fűzni, ezt a most kifejtettek alapján kifejezetten meg kellett volna tennie. Viszont ezzel szemben áll az 1878. évi V. t.-c. 355. §-ának rendelkezése és az 1907. évi XIX. t.-c. 189. §-ának kitétele: »amennyiben a törvény szerint súlyosabb beszámítású büntetendő cselekmény fenn nem forog«.

A törvények kifejezett intézkedése és a járulékok pontos befizetéséhez fűződő nagy szociális érdek áll szemben az 1907. évi XIX. t.-c. inten-

ciójával, amely büntetőjogi szankciót nem szándékolt. Hogy ezen szembeállítás mellett melyik álláspont győz a jelenlegi törvények keretén belül, lehet kétséges. Annyi azonban kétségtelen, hogyha a jelenlegi törvények a büntetőjogi érvényesítésre nem nyújtanak módot; a törvény revíziója ezirányban elkerülhetetlen.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Adatok a munkásbiztosító pénztárak 1911. évi működéséről.

2. A pénztárak jövedelmei és terhei.

A magyar munkásbiztosító pénztárak 1911. évi összjövedelme a betegség esetére való biztosítási ágazatban 31,080.797'45 K volt. Ebből 30,391.904'47 K, vagyis az összjövedelem 98⁰/₀-a biztosítási járulék és 688.892'98 K, az összjövedelem 2⁰/₀-a egyéb jövedelem volt.

A pénztárak jövedelmének évi összege, ugyanúgy mint a taglétszám, emelkedő irányzatot mutat. Minthogy a pénztárak jövedelme úgyszólván kizárólagosan a tagsági járulékokból ered, mert az egyéb jövedelem elenyészően csekély, a pénztárak jövedelmének tárgyalásánál csak erre leszünk figyelemmel.

A tagjárulékok évi összege tíz évre visszamenőleg a következőképpen alakult a magyar pénztáraknál:

Év	A járulékjövedelem volt k o r o n a	Év	A járulékjövedelem volt k o r o n a
1902 --- --- ---	8,751.803	1907 --- --- ---	13,541.737
1903 --- --- ---	9,528.391	1908 --- --- ---	19,950.500
1904 --- --- ---	10,298.407	1909 --- --- ---	20,552.285
1905 --- --- ---	10,944.302	1910 --- --- ---	23,095.195
1906 --- --- ---	12,356.181	1911 --- --- ---	30,391.904

A járulékok összege tehát évről-évre emelkedik, ami természetszerű folyamánya a taglétszám-emelkedésnek, s éppen azért a jövedelem vizsgálatánál nem kielégítő a járulékok évi abszolút összegének ismerete, de ki kell terjeszkedni arra is, hogy milyen nagy az emelkedés százaléka szemben a taglétszám-emelkedéssel, továbbá, hogy vajjon az egy-egy tagra eső, vagyis az átlagos taglétszámból megállapított egyéni járulékemelkedést mutat-e? Az erre vonatkozó adatokat az alábbi összeállítás tünteti fel:

Év	A járulék emelkedett az előző évvel szemben % ^o -ban	A taglétszám emelkedett az előző évvel szemben % ^o -ban	Egy-egy tagra eső járulék korona
1902... --- --- ---	—	—	13'95
1903... --- --- ---	8'8	3'5	14'68
1904... --- --- ---	8'8	3'6	15'31
1905... --- --- ---	6'2	1'9	15'97
1906... --- --- ---	12'9	7'1	16'84
1907... --- --- ---	9'7	8'4	19'16
1908... --- --- ---	47'3	4'8	24'20
1909... --- --- ---	3'0	14'3	21'81
1910... --- --- ---	12'3	9'9	22'28
1911... --- --- ---	31'6	10'1	26'33

A járulékemelkedés természetes folyamánya a taglétszám-emelkedésnek, de a kettő nem fedi egymást, illetve a taglétszám emelkedése nem von maga után ugyanolyan mérvű járulékemelkedést. Az 1908. évi nagy-

arányú járulékemelkedés a csekély taglétszám-emelkedéssel szemben az Országos Pénztár alapszabályai életbeléptetésének következménye, amely az addigi általános négy napibérosztály helyett hat, majd nyolc napibér-osztályt állapított meg; az 1909. évi jelentős taglétszám-emelkedéssel szemben csekély járulék-emelkedést, a hétnapos járulékkulcsnak hat napra való redukálása, viszont az 1911. évi tetemes járulékemelkedést a hétnapos járulékszedés visszaállítása okozta.

Az egy tagra eső járulékjövedelem alacsonyabb, mint a németországi pénztárak átlaga, mert ott a járulékjövedelem egy tag után 1911-ben 33'65 K (28'52 M) volt.

Az egy-egy tagra eső járulékjövedelem nem azonos a kerületi, vállalati és magánegyesületi pénztáraknál, mert a kerületi pénztárak átlaga volt 1911. évben 25'49 K, a vállalati pénztáraké 28'65 K s a magánegyesületi betegsegélyző pénztáraké 36'67 K.

A magyar munkásbiztosító pénztárak összkiadásai 1911. évben 30,464.788 korona volt, ebből 24,917.635 K segélyezési kiadás, 4,693.855 K kezelési költség és 853.298 K egyéb kiadás.

Tíz évre visszamenőleg a kiadások és azoknak a tagjárulékhöz való aránya, valamint az egy-egy tagra eső összege a következőképpen alakult:

Év	Segélyezési kiadások		Kezelési költség		Egyéb költség	
	abszolút számokban korona	a járulékbévételek %-ában	abszolút számokban korona	a járulékbévételek %-ában	abszolút számokban korona	a járulékbévételek %-ában
1902	7,673.732	87'68	1,181.162	13'49	756.190	8'64
1903	8,418.715	88'35	1,189.918	12'47	637.888	6'69
1904	9,035.207	87'73	1,369.807	13'30	342.664	3'32
1905	9,701.188	88'64	1,578.711	14'42	294.256	2'69
1906	10,682.540	86'45	1,734.378	14'03	269.546	2'18
1907	12,041.046	88'92	1,872.245	13'82	1,719.556	12'69
1908	16,360.316	82'00	2,500.684	12'53	6,582.388	2'92
1909	17,818.762	86'70	2,903'708	14'13	264.775	1'28
1910	20,298.169	87'88	3,356.776	14'53	230.972	1'00
1911	24,917.635	81'99	4,693.855	15'44	853.298	2'80

Egy-egy tagra esik a költségekből:

Év	A segélyezési kiadásokból korona	Kezelési költségekből korona	Egyéb költségekből %	Az összes költségekből korona
1902	11'46	1'76	1'20	14'42
1903	12'14	1'72	0'98	14'84
1904	12'56	1'90	0'50	14'96
1905	13'15	2'14	0'43	15'72
1906	13'50	2'19	0'36	16'05
1907	17'04	2.65	2'18	21'87
1908	19'84	3'03	0'70	23'57
1909	18'91	3'08	0'18	22'27
1910	19'57	3'23	0'22	23'02
1911	21'58	4'07	0'74	26'39

A költségek aránya éppen úgy, mint a járulék, nem azonos mindhárom pénztári kategóriánál, ugyanis a segélyezési kiadások a kerületi pénztáraknál 1911. évben a járulékjövedelem 78'9⁰/₀-át, a vállalati pénztáraknál 95'2⁰/₀-át, a magánegyesületi betegsegélyző pénztáraknál 85'6⁰/₀-át, a kezelési költségek a kerületi pénztáraknál a járulékjövedelem 18'7⁰/₀-át, a vállalati pénztáraknál 0'02⁰/₀-át és a magánegyesületi betegsegélyző pénztáraknál 12'2⁰/₀-át, végül az egyéb költségek a kerületi pénztáraknál a járulékjövedelem 4'3⁰/₀-át, a vállalati pénztáraknál 0'07⁰/₀-át és a magánegyesületi betegsegélyző pénztáraknál 0'09⁰/₀-át kötötték le.

Talán nem érdektelen a munkásbiztosító pénztárak, mint a munkásosztály egészségügyét szolgáló intézmény adatai mellé állítani, minden kommentár nélkül, az 1911. évi állami költségvetésbe a közegészségügyi szükségletekre felvett összegeket:

XVII. fejezet, 5. cím. »Közegészségügy« :

	Korona
gyógyköltségek... ..	6,000.000
himlőoltás	179.200
bábaképzés	100.000
gümőkór és járványok elleni védekezés... ..	500.000
trachoma elleni védekezés	140.000
ivóvízszerzés	100.000
különféle kiadások	8.000
	<hr/>
	7,027.200

6. cím. »Egészségügyi intézmények« :

országos közegészségügyi tanács	16.000
állami gyógyintézetek... ..	2,793.569
diphteriaszérum termelő intézet... ..	31.711
bakteriológiai és egészségügyi intézet	9.600
	<hr/>
	2,850.880

7. cím. »Országos betegápolási alap«.

Ennek a) rovata a gyermekvédelem, tehát nem szorosan közegészségügy; b) rovata a »Betegápolás« s ez a következőképpen oszlik meg:

	Korona
rendes betegek ápolási és szállítási költségei	8,500.000
gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök	700.000
hevenyfertőző betegségek elleni védekezés	128.600
szülők ápolási költségei	200.000
törvényhatósági közegészségügyi intézmények fenntartása... ..	22.627
a gyógydíjszámadások feldolgozáival foglalkozó tisztviselők rendkívüli munkáinak díjazása	10.000
	<hr/>
	9,561.227

Visszatérül az 5. cím javára:

	Korona
gyógyköltség és egyéb térítmények címén	58.500
a 6. cím javára ápolási díjak s egyéb bevételek címén	1,742.695
a 7. cím javára betegápolási pótdó címén	8,335.439
visszatérített gondozási díjak és egyéb bevételek	2,609.900
	<hr/>
	12,746.534

A pénztárak pénzügyi helyzetét tekintve, az 1911. évi országos eredmény szerint 43, és pedig 36 kerületi és 7 vállalati pénztár kezelése hiánynyal zárult, 60 kerületi és 73 vállalati pénztár és a három magánegyesületi pénztár felesleget tudott elérni, egy kerületi és három vállalati pénztár 1911. évi kezelése egyenleg nélkül zárult. A pénztárak hiányának összege 424.064'16 K, a felesleget elért pénztárak maradványa 1,041.180'33 K. A hiányt levonva a feleslegből, az országosan mutatkozó kezelési maradvány 617.116'17 K. A kerületi pénztárak közül a hiánynyal működött pénztárak vesztesége 409.650'13 K, a veszteséggel dolgozó vállalati pénztárak hiánya 14.413'63 K, a 60 felesleggel működő kerületi pénztár többlete 719.255'36 K, a 73 vállalati pénztáráé 259.375'20 K s a három magánegyesületi pénztár feleslege 62.549'77 K.

A legnagyobb kezelési feleslege volt a kerületi pénztárak közül a fiúmeinek 78.066'24 K, a nagyváradinak 43'346'68 K és az újvidékiek 41.096'92 K; a vállalati pénztárak körül a Ganz vill. r.-t. váll. pénztárnak 17.114'07 K, a cs. és kir. szab. kassa-oderbergi vasut váll. pénztárainak 16.363'81 K és a Ganz és tsa. gépgyár váll. pénztárnak 13.622'87 K; a magánegyesületi betegsegélyző pénztárak közül a Magyar hajózási egyesület pénztárnak feleslege 31.104'08 K, a Ferenc József kereskedelmi kórház és betegsegélyző egyesület feleslege volt 21.763'47 K s a Debreceni kereske-

delmi alk. egyesületi pénztárának feleslege volt 9.682'22 K, 100 K-án aluli feleslege volt két kerületi és 4 vállalati pénztárnak, 100 és 1.000 K közötti feleslege volt 7 kerületi és 12 váll. pénztárnak, 1.000 és 5.000 K közötti feleslege volt 12 kerületi és 41 váll. pénztárnak, 5.000 és 10.000 K közötti feleslege volt 17 kerületi, 9 váll. és 1 magánegyesületi pénztárnak, 10.000 és 20.000 K közötti feleslege volt 12 kerületi és 6 váll. pénztárnak, 20.000 és 30.000 K közötti feleslege volt 3 kerületi és magánegyesületi pénztárnak, 30.000 és 40.000 K közötti feleslege 4 kerületi és 1 magánegyesületi pénztárnak, 40.000 és 50.000 K közötti feleslege 2 és 70.000 és 80.000 K közötti feleslege volt 1 kerületi pénztárnak.

A legnagyobb összegű hiánya volt az aradi ker. pénztárnak 64.342'90 K, a kaposváriaknak 37.828'95 K s a pozsonyinak 36,204'16 K; a legkisebb hiánya volt a hódmezővásárhelyi kerületi pénztárnak 228'94 K, a sátoraljaújhelyinek 248'99 K s a Glemiger J. váll. pénztárnak 330'75 K.

100 és 1.000 K közötti hiánya volt 4 kerületi és 3 vállalati, 1.000 és 5.000 K közötti hiánya volt 5 kerületi és 3 vállalati, 5.000 és 10.000 K közötti hiánya volt 15 kerületi és 1 vállalati, 10.000 és 20.000 K közötti hiánya volt 8 kerületi, 30.000 és 40.000 K közötti hiánya volt 3 kerületi, és 60.000 és 70.000 K közötti hiánya volt 1 kerületi pénztárnak.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 1907. július hó 1-ével lépett életbe. A törvény életbelépte óta a pénztárak működésének évi osszeredménye (a hiányokat a feleslegekből leszámítva) a következő:

1907. évben a felesleg	1,031.220 K
1908. » »	822.656 »
1909. » » hiány	182.673 »
1910. » »	228.716 »
1910. » » felesleg	617.116 »

Az 1907. évben (fél év) 27 és pedig 13 kerületi és 14 vállalati pénztár, az 1908. évben 29 és pedig 10 kerületi és 19 vállalati, az 1909. évben 63 és pedig 44 kerületi és 19 vállalati, az 1910. évben 53 és pedig 37 kerületi és 16 vállalati, végül az 1911. évben 43 és pedig 36 kerületi és 7 vállalati pénztár nem tudta a felmerülő költségeket a jövedelmeiből fedezni, s a kezelésük hiánynyal zárul. Ha a pénztárak vagyonmérlegeit vizsgáljuk, azt látjuk, hogy az 1911. évi vagyontételek a következők: készpénz 558.089 K, pénzügyintézeteknél fennálló követelések 821.562 K, értékpapírok 131.738 K, óvadék és letétek 352.906 K, leltár 695.550 K, különféle követelések 4,037.688 K, munkaadók betegsegélyezési járuléktartozása 8,098.240 K és munkaadók baleseti járulékhátraléka 8,631.623 K. A baleseti járulékhátralék összeg azért ily magas, mert a járulék kirovás az 1911. év végén történt. A baleseti ágazatban a felmerülő szükséglet alapján állapítatik meg a járulék s a kirótt járulékok behajthatatlanná váló része a következő évben a többi teherviselő között megosztásra kerül s így Országos Pénztárt ezen ágazatban veszteség nem érheti. Másként áll azonban a helyzet a betegsegélyezési járulékhátralékoknál s a pénztárak mérlegében mutatkozó 8,000.000 K-ás hátralék a legsúlyosabb ügye a munkásbiztosításnak. Kétségtelen ugyanis, hogy a hátralékok egy része és pedig jelentős része elvész, úgy, hogy a kimutatott hátralék nem reális vagyon. A pénztárak helyzete éppen ezért kedvezőtlenebb, mint ahogyan a zárszámadások mutatják.

A járulékhátralékok összege évről-évre a következőképpen alakul:

Év	A járulékhátralék összege az év végén korona	A hátralék az évi járulék előírásnak hány %-a korona	Év	A járulékhátralék összege az év végén korona	A hátralék az évi járulék előírásnak hány %-a korona
1903.	1,148.024	12'05	1908.	3,984.662	19'97
1904.	1,212.594	11'77	1909.	4,870.118	23'69
1905.	1,332.533	12'17	1910.	6,101.360	26'40
1906.	1,666.997	13'48	1911.	8,098.240	—
1907.	2,298.487	16'97			

A járulékhátralék évről-évre emelkedik és pedig nemcsak abszolút számokban, de az előirással viszonyított arányszám is mindig nagyobb lesz. Az 1907. év előtti alacsonyabb arányszám, eltekintve egyéb körülményektől, azért is kisebb azonban, mert az új törvény életbelépte előtti időben a behajthatatlanná vált hátralékok leírásra kerültek, 1907. év óta pedig a hátralékokból le nem írtak. De ha ezt figyelembe is vesszük, még akkor is kétségtelen, hogy a hátralékok összege emelkedő irányzatot mutat. A behajtás kellő eredménnyel nem jár s a pénztárak küzködnek a hátralékok okozta zavarokkal, mert a hátralékok nemcsak a forgótőkét szívják el a pénztáraktól, de annak folytán, hogy a járulékok nagy része elvesz, kiadásai nem találhatnak a bevételekben fedezetet.

Ez a legnyomasztóbb kérdése a magyar munkásbiztosításnak, ez békíti meg a pénztárak működését s idézi elő az immár krónikussá váló pénzügyi zavarokat.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete folyó évi április hó 25-én *Szterényi József* v. b. t. t. elnöke alatt teljes ülést tartott, melyen folytatta tanácskozását a *munkásbiztosítás reformjáról*. Ez alkalommal *Hlavács Kornél* miniszteri titkár-bíró tartotta előadását a *betegség esetén nyújtandó segélyekről* (1907: XIX. t.-c. 50—59., 62., 63., 65—68. §§.) A nagyérdékű előadást legközelebb egész terjedelmében közöljük. Az előadás fölött a vita folyó évi május hó 2-án pénteken délután 5 órakor kezdődik.

Az Országos Pénztár Munkáskórháza. Az Országos Pénztár kórháza, amely az első speciális munkáskórház Magyarországon, a volt Széchenyi-telepi szanatórium átalakított épületeiben május 1-én megnyílik. A pénztár igazgatósága április 18—19-én elfogadta a kórház alapszabályait és házirendjét és kiegészítette az orvosi személyzetet; az orvosi állásoknak egy részét, amelyeknek betöltése a kórház előkészítő munkálataira nézve fontos volt, már régebben meghívás útján betöltötte az igazgatóság. Az alapszabályok és a házirend paragrafusai a kórház és a kórházat adminisztráló munkásbiztosító pénztár rendeltetésének és szellemének megfelelően a legnagyobb mértékben humánusak, kivált a házirend tér el a kórházak szokásos házirendjétől abban, hogy a betegek jogaira különös tekintettel van és a *panasz* jogát mindenivel szemben, akinek a betegekkel dolga van, megadja a betegnek és pontosan szabályozza. A kórházban a szokásos kórházi osztályokon — belgyógyászat, sebészet, ideggyógyászat, szemészet, fül-, orr- és gégegyógyászat — kívül az ipari betegségek és a felülvizsgálatok számára külön osztály lesz, amelynek élén a kórház igazgatófőorvosa, dr. *Hahn Dezső* fog állni, kivüle dr. *Lévay Lajos* belgyógyász-szakorvos is ezen az osztályon fog működni. Kívülük a kórház orvosi kara a következő: igazgatóhelyettes és a sebészeti osztály főorvosa dr. *Lévai József*, a belgyógyászati osztályé dr. *Friedrich Vilmos* egyetemi magántanár, a nőorvosi és szülészeti osztályé dr. *Rotter Henrik*, az idegbetegek osztályát dr. *Stein Fülöp*, a szembetegeket dr. *Mohr Mihály* egyetemi magántanár, a fül-, orr- és gégebetegeket dr. *Neubauer Adolf* szakorvosok vezetik. A nőorvosi osztályra beosztott szakorvos: dr. *Balogh Andor*. Alorvosok: dr. *Pogány Jenő* és dr. *Graf Andor*. A harmadik alorvos és a segédorvosok állásait még nem töltötték be. A kórház a rendelkezésére álló körülbelül 12 hold nagyságú művelhető kertterületet konyhakertnek fogja használni s ezzel lehetővé teszi, hogy a diétás étrendekbe (cukorbeteg, vesebajosok, epilepsziások étrendje) a lehető legnagyobb változatosságot vihessen. Az idegbetegek foglalkoztató-therapiája számára is kitűnő szolgálatot tehet a kerti munka.

Tűzoltók balesetbiztosítási kötelezettségét mondotta ki ismételtén a kereskedelemügyi miniszter. Egyúttal kimondotta azt is, hogy sem valamely magánbiztosító társulatnál, sem pedig az országos tűzoltószövetségnél való balesetbiztosítás nem mentesíti a tűzoltókat az Országos Pénztárnál való balesetbiztosítás alól. (94.211/VI. C.)

Táppénz jogosulatlan fölvétele. A kereskedelemügyi miniszter 3527. VI. D. — 1913. sz. ítéletével kimondotta, hogy a munkaadónak az a cselekménye, amely szerint a pénztár által alkalmazottja részére küldött táppénzt hamis névaláírással fölveszi, nem állapítja meg a munkásbiztosítási kihágásnak tényállását. Az ily cselekmény miatt való eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.

Kihágási bíráskodás. A pénztár képviselőjében eljáró pénztári tisztviselő költségeit a kiküldő pénztárral szemben a kihágási eljárás során megállapítani nem lehet. (K. M. 7.020/VI. D.)

Az Országos Pénztár folyószámlahitele. Az Állami Hivatal jóváhagyásával az Országos Pénztár folyószámlahitele egyelőre 1,000.000 koronával felemeltetik. Újabb — a közgyűlési határozatnak megfelelően 3,000.000 koronával való — emeléshez a Hivatal csak az esetben járul hozzá, ha a pénztár pénzügyi helyzetét megvizsgálta. A vizsgálat vezetésével Harkányi József miniszteri titkárbíró bizatott meg.

A balesetbiztosítási kötelezettség hatálya alá tartozó üzem nyilvántartása tárgyában kiadott 14.258/913. sz. köriratban az Országos Pénztár fölhívta helyi szerveit, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség hatálya alá tartozó üzemek kellő nyilvántartása céljából az Országos Pénztárnál bevezetett üzemi nyilvántartási laprendszert a kerületi pénztárak az újonnan keletkezett üzemek bejelentése útján egészítsék ki.

Óvadékszerű kirovás. Az Országos Pénztár igazgatósága elhatározta az óvadékszerű kirovás alkalmazását és veszélyeztetett esetekben a járulékok kirovását oly esetekben is, midőn a besorozási határozat még nem jogerős.

Tanulmányi kiküldetések. Az Országos Pénztár köriratban felhívta a helyi szervek figyelmét, hogy az előkészítés alatt álló szaktanfolyamok létesítése előtt tanulmányi kiküldetések tárgyában ne határozzanak.

A természetbeni javadalmazás egyenértéke. A balesetbiztosítási járulékok megállapításánál, valamint a kártalanítás mértékének meghatározásánál a természetbeni javadalmazás (lakás, ellátás, világítás, fűtés, ruházat stb.) pénzbeli egyenértéke a javadalmazásba beszámítandó. A természetbeni javadalmazás pénzbeli egyenértékét a kerületi pénztárak alapszabályai állapítják meg. A Gyosz nagyválasztmányának legutóbbi ülésén *Lukács József*, az Országos Pénztár elnöke felhívta a figyelmet arra a körülményre, hogy a munkásoknak természetben adott lakások pénzbeli egyenértékének kiszámítása tekintetében érvényes szabályok sok tekintetben sérelmesek az érdekelt munkaadókra. Különösen a téglagyári üzemek által munkásaiknak nyújtott lakásokra nézve áll ez, amelyek korántsem vehetők egy kalap alá egyéb lakásokkal s így azok értéke alacsonyabban állapítandó meg. A téglagyárak saját anyagjukkal minimális költségen építik e házacskákat, amelyeknek rendeltetése csak az, hogy a nyári munkaidő idején a munkásoknak hálólhelyül szolgáljanak. E lakásokat a munkások nem ismerik el természetbeni javadalmazásnak s a kerületi pénztárak alapszabályai szerint mégis a rendes lakásokra nézve megállapított egyenérték után kell a járulékokat fizetni. A Magyar téglá-, mész- és agyagárúgyárosok országos egyesülete épp ezért a kerületi pénztárak választásaival kapcsolatban mozgalmat indított, hogy a kerületi pénztárak alapszabályai akként módosíttassanak, hogy a munkásoknak természetben nyújtott lakás egyenértéke lakás tényleges értékének megfelelően állapíttassék meg.

Itt említjük meg, hogy a *budapesti serfőzdék* a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár közgyűlése elé indítványt terjesztettek, melylyel az élelmezési egyenérték szerint 36 fillérben megállapított liter sör értékét 20 fillérben kívánják megállapítani. Vonatkozik ez a serfőzdék által a munkásoknak adott ingyensörre. Szívesebben vennénk tudomást oly akcióról, mely az ingyensör kárhóztos szokását végleg megszünteti.

A vállalati betegsegélyző pénztárak önkormányzati szerveinek újjáalakításánál vita támadt az Országos Pénztár, a m. kir. államvasutak, illetve a Mohács—pécsi vasutak vállalati pénztára között. A két vállalati pénztár előterjesztéssel élt az Állami Hivatalhoz amiatt, mert az Országos Pénztár követelte, hogy önkormányzati szerveiket válaszzák újból, bár ők legutóbb az 1912. évben választották meg közgyűlési küldötteiket s így azokat 1915. év előtt nem foszthatják meg mandátumaiktól. Az Állami Hivatal leiratában kijelentette, hogy gyakorlati szempontból nem kívánja útját állani az Országos Pénztár abbeli intenciója érvényesülésének, hogy a helyi szervek önkormányzati szerveinek újjáalakítása ugyanazon időszakban történjék. Figyelemmel azonban arra, hogy a pénztári alapszabály szerint a küldöttek megbízatása 3 évre szól, az Országos Pénztár intenciója csak akkor érvényesülhet, ha az ellen a helyi pénztárak kifogást nem

emelnek. Minthogy a két pénztár kifogást emelt, leghelyesebb, ha a pénztár kölcsönös tárgyalások során a vállalati pénztárak aggályait eloszlatja, vagy pedig megkísérelhető az, hogy a legközelebbi közgyűlés hozzon oly határozatot, amely szerint a legutóbb megválasztott küldöttek megbízatásainak határideje, tekintet nélkül a legutóbbi választás időpontjára, 1916. évi június 30-ig meghosszabbíttassék. Az Országos Pénztár igazgatósága ily értelemben hozott határozatot.

Tanoncok és gondnokság alatt állók szavazati joga. Az Állami Hivatal 4.453/913. sz. leiratával jóváhagyta a Országos Pénztár közgyűlésének azt a határozatát, amely szerint azok, akik gondnokság alatt állanak, valamint a tanoncok, miután önrendelkezési joguk korlátolt, szavazati joggal nem bírnak. A Hivatal e határozata azonnal hatályba lép, a helyi szervek tehát önkormányzati szerveik megalakításánál a módosított alapszabály szerint kötelesek eljárni.

A borossebesi kerületi pénztár önkormányzati szerveinek választása. A borossebesi kerületi pénztár igazgatósága kimondotta, hogy önkormányzati szerveinek újjáalakítását függőben tartja az Országos Pénztár intézkedéséig, minthogy a pénztárnak az aradi pénztárba történő beolvasztása közgyűlésileg kimondatott.

A pozsonyi kerületi pénztár ügyvezetése. Az Országos Pénztár hozzájárult ahhoz, hogy a pozsonyi pénztár vezetésével eddig megbízott kiküldött titkár ezután mint ügyvezetőhelyettes működjék. A kiküldetés folytán fölmerülő kiadások a pozsonyi pénztárt terhelik.

A komáromi kerületi pénztár székháza. A komáromi kerületi munkásbiztosító pénztár 100.000 korona költséggel székházat épít. A költségelőirányzat-hoz az Országos Pénztár igazgatósága a hozzájárulást már megadta s megtette a szükséges intézkedéseket a Hivatal jóváhagyásának elnyerése iránt.

Gyógyfürdő-szerződések. Az Országos Pénztár igazgatósága 1914. évi december hó 31-éig terjedő érvénnyel 5'80 korona, illetve a téli hónapokra 5'90 korona napi ellátási ár mellett szerződést kötött Lipik-fürdő tulajdonosával oda utalt tagok ellátására. A téli hónapokban ugyanis hasonló gyógytényezővel gyógyhely nincs. Hozzájárult kísérletképen a pénztár ahhoz is, hogy a Cirkvenicái ban elhelyezett tagokat az eddigi vállalkozó Portoréban láthassa el.

A megengedettnél magasabb járulék levonása a munkás béréből. A levont, de be nem szolgáltatott járulékok aktuális és sokat vitatott kérdéséhez érdekes adalék a 61.220/912. sz. kereskedelemügyi miniszteri határozat indokolásának egy része, melyet kivonatossan közlünk:

„... Nem fogadta el a miniszter vádlottnak azt a védekezését sem, melyet az eljárás során ismételtén s a miniszterhez pótlólag beterjesztett beadványában is hangsúlyozott s melynek támogatására a főszolgabíró végzését is mellékelte s mely szerint abbeli eljárása, hogy alkalmazottainak béréből a betegségi biztosítási járulék fejében többet vont le, mint tényleg kiróható járulék felét, azért nem állapítja meg kihágásnak, de még általában jogsértésnek tényálladékát sem, mert a munkaadó és alkalmazottak között szerződési szabadság áll fenn, ez a szabadság pedig azt a jogot is tartalmazza, hogy a fizetendő bér és az abból való levonások minősége és mértéke tekintetében a munkaadó és alkalmazottja kölcsönösen bármiképen megállapodhatnak. Nem állhat meg ez a védekezés azért, mert az 1907: XIX. t.-c. 41. §-ának első bekezdése értelmében a betegségi biztosítás fejében fizetendő járulékok felerészben a munkaadót, felerészben az alkalmazottat terhelik. Ez a rendelkezés a törvénynek elvi jelentőségű parancsoló rendelkezése, mert a szóban lévő törvény a betegségi biztosítás terheinek viselésénél a munkaadók és biztosítottak egyenlőségét kívánta megállapítani, mint ahogy ezt a törvény javaslata (Ind. 132. és 133. lapok) tüzetesen ki is fejti. Annýira szigorúan megvalósítani kívánja az 1907. évi XIX. t.-c. a szóban lévő rendelkezését, hogy 160. §-ának a) pontjában az alkalmazott fizetéséből vagy béréből törvényellenesen — tehát egyúttal a 41. §. ellenére — történt levonást kihágásnak minősíti.

Meg kellett változtatni a másodfokú ítéletnek azt a rendelkezését, melyben az iratoknak a királyi ügyészséghez való áttételére foglaltatik utasítás, mert az alispáni ítéletnek abbeli állásfoglalásával, mely szerint jelen esetben az 1907. évi XIX. t.-c. 188. §-ának a) pontja és 190. §-ának a) pontja alá eső kihágások forognak fenn, ellenkezik az a másik feltevés, hogy vádlottnak szóban lévő törvény-

szegései a büntető törvénykönyvbe büntetendő cselekménynek jelenségeit tüntetik fel. A szóbanlévő kihágások ugyanis a jelzett 188. és 190. §-ok bevezető tételei szerint abban az esetben állapítandók meg, amennyiben a törvény szerint súlyosabb beszámítású büntetendő cselekmény fenn nem forog. Vagyis ha a kihágási bíróság ilyen súlyosabb bűncselekménynek jelenségeit észleli, akkor ezen súlyosabb bűncselekmény iránt való eljárást kell szorgalmaznia, a kihágás azonban nem állapítható meg, mert a jelzett bevezető tételben foglalt nemleges feltétel hiányzik. A kihágásoknak az alispáni ítéletben történt megállapítása tehát magában foglalja egyúttal annak a jogi felfogásnak érvényesülését, hogy nincsenek meg a súlyosabb bűncselekmény jelenségei. De ez esetben valóban nincsenek is meg. A munkásoknak a valónál alacsonyabb napibérosztályokba való bejelentése s a betegségi biztosítási járulék felét meghaladó bérrészleteknek levonása ugyanis a Btk. 379. §-ába ütköző csalásnak csak akkor volna minősíthető, ha a jogtalan vagyoni haszoni szerzése, másfelől a vagyoni kár okozása ravasz fondorlattal való tévedésbe ejtés, vagy tévedésben tartás útján történt volna. Erre azonban sem panasz, sem adat fel nem merült. De az eljárás másodfokú rendőri büntetőbíróság által esetleg feltételezett sikkasztás jelenségei sem merültek fel, mert a kihágási eljárás adataiból az tűnik ki, hogy a vádlott a munkásbiztosítási törvénynek gondatlanságból eredő téves magyarázata s a szerződési szabadságnak hibás értelmezése következtében vont le a munkásai béréből a jogos hányadnál többet, de birtokában vagy birlatában lévő idegen dolgot (jelen esetben pénzüsszeget) bűnös szándékkal tulajdonított volna el, arra adat fel nem merült, így jelesül arra, hogy jogerős hatósági határozattal már jogsértő eljárása előtt is szerzett volna kellő felvilágosítást — semmi bizonyíték sincsen.

A kölni közigazgatási főiskola szociális biztosítási előadásai.

»Hochschule für kommunale und soziale Verwaltung« az 1913. évi nyári félévben a következő előadásokat tartja a szociális biztosítás köréből: 1. Dr. Wirminghaus tanár: Szociális kérdés és szociálpolitika; 2. dr. Hirsch: Kommunális szociálpolitika; 3. dr. Hirsch: Szociálpolitikai kolloquium; 4. Trilling titkos kormánytanácsos, Drescher és dr. Ulrichs iparfelügyelők közreműködésével: Ipartelepek létesítése és üzeme, különös tekintettel a munkásvédelemre és az ipari hygieniára; 5. dr. Krautwig: Városok hygieniája és a szociális hygienia válogatott fejezetei; 6. dr. Stier-Somló tanár: Gyakorlatok a szociális jogból, munkásbiztosításból és munkásvédelemből; 7. dr. Moldenhauer tanár: Bevezetés a biztosítástudományba; 8. dr. Moldenhauer: A szociális biztosítás joga; A biztosítási hatóságok — a betegség, baleset, rokkant, aggkori és hátramaradottak biztosításának — joga a peres eljárással együtt; 9. dr. Moldenhauer: Szeminárium szociális biztosítás részére; 10. Lohmar igazgató: Előadások a birodalmi balesetbiztosítás igazgatási technikájáról; 11. Eisenhuth ügyvezető: Előadások a betegsegélyző pénztárak technikai berendezéséről.

A főiskola 1913. évi február hó 24-től rendezte első továbbképző tanfolyamát, melyen összesen 512 személy vett részt. Legközelebbi tanfolyam 1913. évi július hó 28-án kezdődik.

A frankfurti »Akademie für Sozial- und Handelswissenschaften« nyári félévének programja pedig a következő szociálpolitikai vonatkozású előadásokat tartalmazza: 1. Dr. Stein tanár: Kommunálpolitikai és szociálpolitikai kérdések tárgyalása bemutatásokkal; 2. dr. Cahn magántanár: Iparjog, különös tekintettel a munkásvédelem jogára; 3. Ugyanaz: Gyakorlatok a Reichsversicherungsverordnung és az alkalmazottak biztosításának köréből; 4. dr. Brendel tanár: Az alkalmazottak biztosításának törvénye és a magánnyugdíjpénztárak.

Betegsegélyző pénztárak és orvosok harca. Az alsóausztiai orvosok folytatják a harcot a wieni pénztári szövetség működési körének Alsó-Ausztria egyéb területeire való kiterjesztése ellen. Ebben a harcban az orvosok olyan eszközökhöz is nyulnak, amelyek nem mondhatók egészen kifogástalannak. Az egyik orvos például kijelenti, hogy az illető helysége nézve ő a gyógyszerész és csak azon esetben gyógykezel a pénztári tagot — a hatósági díjszabás szerint — ha a gyógyszereket az ő kézi gyógytárában szerzi be. Egy másik a vállalati pénztárnál való alkalmaztatását használja ki a pénztári tagok ellen. Lényegében pedig az egész küzdelem olyasmért folyik, amibe a beavatkozás jogát a pénztárak az orvosoknak meg nem engedhetik. Az orvosok joggal követelhetnek magasabb díjazást s a szolgálat és a szerződési feltételek bármily javítását, de nincs joguk a pénztárak szervezeti formáját meghatározni s különösen nincs joguk egy jobb szervezeti formára való áttérést megakadályozni.

Bányászok balesetbiztosítása. Az osztrák kormány az ipartanács elé terjesztette a bányamunkások balesetbiztosítására vonatkozó javaslatot. A javaslat szerint biztosításra kötelezettek a bányahatóságok felügyelete alatti bányákban alkalmazott összes munkások és üzemi tisztviselők. A biztosítás külön e célra alakítandó szakszövetkezetenél (Berufsgenossenschaft) történik. A biztosítás helyi teendőit az intézet átruházhatja a társládákra. A biztosítási járulékokat teljesen a munkaadók fizetik. Egyébként az 1887. évi balesetbiztosítási törvény rendelkezései alkalmazhatók itt is. A társládákhoz való viszonyt a törvény úgy szabályozza, hogy amennyiben valamely munkás baleseti járulékra és társládanyugdíjra is jogosult, a nyugdíj csak oly mértékben fizetendő, hogy az összes járadék a kereset 60%-át meg nem haladja. A halálos balesetet szenvedett biztosított hozzátartozói csak balesetjáradékot, társláda-jutalékot nem. Vitás ügyekben a rendes választott bíróságok ítélnék, a bányáérdekeltség bevonásával.

Az otthonmunkások biztosításának kérdése az osztrák joggyakorlatban. Az 1888 március 30-án kelt osztrák betegségélyezési törvény 3. §-ának 3. bekezdése a következőleg intézkedik: »olyan vállalkozók is, kiknek megbízásából és kiknek számlájára önálló munkások saját üzemhelyükön személyesen, vagy családtagjaik közreműködésével, vagy feldolgozásával foglalkoznak (háziipar, Hausindustrie), jogosítva vannak arra, hogy munkásaikkal azok beleegyezésével a betegségélyző pénztárakba való fölvétel iránt az e törvényben meghatározott módon megállapodást létesítsenek.« Az e törvényi rendelkezések magyarázata közül kifejlődött joggyakorlatban az »önállóság«-nak az idézett törvényes rendelkezésben foglalt fogalma határozottan kialakult. Így nem minden, saját lakásán darabbér ellenében ipari munkával foglalkozó munkás vonható az idézett törvényrendelet alá, hanem csak azok, akikre nézve megvan »a gazdasági önállóság« előfeltétele. E rendelkezés alá tehát csak akkor vonható valamely munkás, ha a foglalkoztató munkaadóval munkaviszonya olyan, hogy tőle függ, kizárólag e munkaadónak dolgozik-e, vagy másnak is. Mihelyt valamilyen munkás — ha ideiglenesen is — olyan viszonyba kerül egy foglalkoztató munkaadóval, hogy kizárólag, vagy túlnyomólag ennél kell megkeresnie kenyerét, nem tekinthető önállónak a törvény értelmében. Nem bizonyítja azonban az önállóság fennforgását egyedül az a körülmény, hogy a munkás saját lakásán dolgozik, és a munkaadó közvetlen felügyeletének nincs alávetve, ha egyébként világos az egy munkaadótól való teljes gazdasági függés. Nem tekinthetők otthonmunkásnak (gazdasági önállósággal) teljesen vagyontalan személyek, akik évek óta egy vállalat által rendelkezésünkre bocsátott nyers anyagot segédszemélyek nélkül dolgoznak fel, az elkészített munkát bizonyos időközönként viszik el a vállalathoz és munkájukért darabbért kapnak. Az otthonmunkás fogalmára nézve döntő az »önállóság« kritériuma. Nem tekinthetők tehát biztosítási kötelezettség alá nem eső otthonmunkások azok, akik a vállalkozóval — akinek részére maguk és családtagjaik saját lakásukban munkát végeznek — hasonló viszonyban vannak, mint a segédmunkásoknak. Az a körülmény, hogy a munkás nem a vállalkozó üzemének helyén, hanem otthon dolgozik, nem adja meg az önállóság jellegét.

Orvosi szolgálat a svájci betegségélyző pénztárakban. A svájci betegségélyezési törvény minden gyakorló orvosnak biztosítja a pénztári gyakorlatot, tehát a szabad orvos-választást rendszeresíti azzal a megszorítással, hogy az illetőnek a pénztár területén előbb egy évig kell gyakorlatot folytatni s csak azután csatlakozhatik a pénztári szerződéshez. Az orvosok egy része ezt a megszorítást is szigorúnak tartja s azt kívánja, hogy a pénztárak ezzel a törvényes jogukkal ne éljenek, hanem minden orvost — tekintet nélkül a pénztár területén való praxisának idejére — vonjanak be a pénztár szolgálatába. A pénztárak természetesen nem hajlandók ezt a kérést feltétlenül teljesíteni, mert utóvégre még sem mondhatnak le teljesen arról a jogról, hogy ők határozzák meg, hogy a pénztári tagok kezelését kikre bízzák.

A betegségélyezés Németországban. A munkásbiztosítás első évében (1885-ben) a Németbirodalom 47 millió lakosa közül 4,670.959 volt betegség esetére biztosítva 18.971 pénztárnál; 1911-ben 65 millió lakos közül 13,619.048 tagja volt 23.109 betegségélyző pénztárnak. Azonkívül a társládáknak körülbelül 900.000 tagja volt. Könnyebb áttekinthetés céljából a betegségélyezés adatait az alábbi táblázatban mutatjuk be, szembeállítva az 1885., 1910. és 1911. évekre vonatkozó adatokat:

A Német-birodalomban	1885	1910	1911	1911-ben			
				1885-höz		1910-hez	
				képest több			
				abszolút számban	%-ban	abszolút számban	%-ban
Taglétszám.....	4,670.959	13,069.375	13,619.049	8,948.090	191·6	549.674	4·2
Keresetképtelenséggel járó betegségek eseteinek száma	1,956.635	5,197.080	5,772.388	3,815.753	195·0	575.308	11·1
Betegségek napok száma.....	27,864.226	104,708.104	115,128.905	87,264.679	313·2	10,420.801	10·0
M á r k a							
Rendes bevételek	65,408.444	379,284.496	412,290.611	346,882.167	530·3	33,006.115	8·7
Járulék.....	62,506.435	357,617.168	388,442.459	325,936.024	521·4	30,825.291	8·6
Rendes kiadás.....	57,787.750	350,545.175	392,524.744	334,736.994	579·3	41,979.569	12·0
Segélyezési kiadás	52,663.574	320,020.827	357,468.396	304,804.822	578·8	37,447.569	11·7
Kezelési költség.....	3,648.439	20,434.195	22,189.349	18,540.910	508·2	1,755.154	8·6

A segélyezési kiadásoknak 1885., 1910. és 1911. évi részletezését és százalékos összehasonlítását az alábbi táblázat tünteti fel:

A segélyezési költségek részletezése	1885	1910	1911	1911. évben			
				1885. évhez		1910. évhez	
				viszonyítva több			
				abszolút számban	%-ban	abszolút számban	%-ban
Orvosi költség.....	9,966.774	76,440.495	83,754.224	73,787.450	740·3	7,313.729	9·6
Gyógyszer.....	8,082.873	48,216.260	53,171.234	45,088.361	557·8	4,954.974	10·3
Táppénz.....	26,441.934	135,952.829	153,582.976	127,141.042	480·8	17,630.147	13·0
Gyermekágyi segély	661.162	6,432.231	6,799.157	6,137.995	928·4	366.926	5·7
Temetkezési költs.	2,381.920	7,462.283	8,525.480	6,143.560	257·9	1,063.197	14·3
Intézeti ápolás.....	5,128.911	45,270.027	51,357.861	46,228.950	901·3	6,087.834	13·5
Lábbadozók gondozása.....	—	246.702	277.464	277.464	—	30.762	12·6

A szimuláció kérdése szóba jött a németországi rokkantbiztosító intézetek képviselőinek a birodalmi biztosítás legutóbb tartott értekezletén. Az értekezlet egyhangúlag megállapította, hogy rokkantjára elérése céljából betegségnek részben vagy egészben való színlelése a legritkább esetekben fordul elő. Ugyanez állapítható meg a járadékhisztéria tekintetében is. A munkásbiztosítás hivatott szervei tehát nem tudnak arról a rettenetes erkölcsi hátrányról, amelyet bizonyos tudósok a munkásbiztosítás következménye gyanánt megállapíthatni véltek.

A köztisztviselők betegség esetére való biztosítása. A németországi tisztviselő egyesületek mozgalmat indítottak a tisztviselők betegség esetére való biztosítása érdekében. Létesítettek is már egy központi szervet, amely a szükséges adatokat összegyűjti. A szászországi állami tisztviselők egyesülete pedig beadványt intézett a kormányhoz, amelyben kéri, hogy tegye vizsgálat tárgyává, hogy miként lehetne az összes állami tisztviselők betegség esetére való biztosítását — az államkincstár hozzájárulása mellett — megvalósítani.

Milyen arányban veszik igénybe a pénztári szolgáltatásokat a férfiak és a nők? Ezt a kérdést vizsgálta a svájci szövetség-tanács ama kérdés eldöntésénél, hogy egyenlő járulékokért egyenlő szolgáltatások biztosítandók-e a nők és férfiak számára. A megvizsgált statisztikai adatokból kitűnik, hogy Németországban az 1888—902. időszakban a férfitagokra 37·4%, a nőtagokra 32·1%, Ausztriában az 1902. évi adatok szerint a férfitagokra 49%, a nőtagokra 41·3%, Franciaországban szintén 1902. évben a férfitagokra 30·5%, a nőtagokra 30% megbetegedés jutott. A betegségek napok száma következőképp oszlik meg:

	Betegségi nap	
	Férfiakra	Nőakra
Németországban 1888—1902	6.3	6.0
Ausztriában 1902	8.5	8.2
Franciaországban 1902	6.0	5.0

Ausztriából 1908-ról még a következő adatok vannak:

	Megbetegedések	Betegségi napok egy tagra
Férfiak	56.4%	9.05
Nők, gyermekágy nélkül	46.8 »	8.72
Nők, gyermekágygyal	54.4 »	10.86

Ezen adatok alapján került a svájci törvénybe az a rendelkezés, hogy egyenlő járulékok ellenében egyenlő szolgáltatások biztosítandók nőknek és férfiaknak. Viszont azonban a gyermekágyi segélyekre való tekintettel a nőtagok után a szövetségi hozzájárulás 50 ct-mmel magasabban állapított meg s minden gyermekágyi eset után még külön 20 frankot kap a pénztár a szövetségtől.

A Panama-csatorna hatása a gyógyszerárakra. A Panama-csatorna megnyitása — mint a Gyógyszerészi Értesítő írja — sok fontos gyógyszer- és droguaárú szállítását fogja megkönnyíteni és olcsóbbá tenni. Úgy az ásványi, mint a növényi gyógyszerek egész sorozata kerül forgalomba a délamerikai államokból s ezeknek a szállítását óriási mértékben fogja megkönnyíteni a Panama-csatorna megnyitása. Ohajtandó volna, hogy a gyógyszerek áresése azután ne csak a vegyészeti gyáraknak váljék hasznára, hanem a gyógyszereket fogyasztó közönségnek s ezáltal a közegészségügynek is.

MUNKAVISZONY!

A Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesületének választmánya április hó 30-án, szerdán este 5 órakor a m. kir. tudományegyetem nemzetgazdasági szemináriumában (bejárat Szerb-utcai kapu, lift) ülést tart a következő napirenddel: A gazdasági helyzet és a munkanélküliség.

A záróra a kereskedelemben. A kereskedelmi minisztérium az érdekeltek sok évi küzdelme után elkészült az üzletek zárórájáról szóló törvényjavaslattal. Hír szerint ennek a hónapnak 26-án az ipartanács foglalkozik a javaslattal és már május első napjaiban a parlament is tárgyalni fogja. A kereskedelmi alkalmazottak országos egyesülete április 20-án tárgyalta a miniszter által neki is megküldött javaslatot nagy érdeklődés kíséretében és különösen a következő kívánalmak teljesítését kéri a legnyomatékosabban: Az éjjeli minimális pihenőnek megszakíthatatlan 11 órában való megállapítását, a zárórának a vidékre való kiterjesztését és az irodai munkaidőnek a szabályozását. Különös súly helyezendő a szombati korai zárásra, mert ez előfeltétele a vasárnapi munkaszünet teljes élvezetének. Elhatározta végül az egyesület, hogy a legenergikusabban fog küzdeni a fűszerkereskedősegédek valóban szánalmas és tarthatatlan helyzetének megjavításáért.

Hírlapírás nem ipari tevékenység. A kereskedelemügyi miniszter 41.493/912. sz. végzésében kimondotta, hogy a hírlapírás nem ipari, hanem szellemi tevékenység s így annak gyakorlása, illetve a hírlapíró és laptulajdonos között felmerülő vitás kérdések eldöntésére az ipartörvény rendelkezései alkalmazást nem nyerhetnek.

A munkanélküliség hatásáról. Braun Adolf kimutatja, hogy a munkanélküliség nemcsak a közvetlenül sújtott munkások helyzetét befolyásolja döntően, hanem az egész gazdasági életet. Az iparúzó országokban az aratásnak a konjunktúra alakulására való hatása állandóan csökken és mindinkább jelentéktelenebb lesz az a hatás, amelyet az ipari munkásság fogyasztási képessége gyakorol reá. Végül behatóan fejtegeti, hogy a munkanélküliségi statisztikát alaposan kellene kiépíteni. A konjunktúra alakulására ez fontos tudnivalókat szolgáltatna.

Munkaadószervezetek egyesülése. A németországi munkaadószervezetek két központja, a »Verein« és a »Hauptstelle Deutscher Arbeitsgeberverbände« között már régen folytak egyesülési tárgyalások. A két szervezet előbb csak kölcsönösségi szerződésre lépett egymással, most azonban végleg egyesült. Az új szervezet, mely f. hó 5-én tartotta alakuló ülését, »Vereinigung Deutscher Arbeitsgeberverbände« néven fog működni.

Bányamunkásbérek. Három nagyfontosságú bányavidék munkásainak az évi keresete a következőleg alakult az utolsó négy év alatt: A Ruhr-vidéken az átlagos kereset volt 1909-ben 1.350, 1910-ben 1.382, 1911-ben 1.446 és 1912-ben 1.586 márka. A vájárok átlagos keresete mintegy 200 márkával volt magasabb. Felsősziléziában a megfelelő években 986, 964, 980 és 1.053 márka volt az átlagos kereset, míg a vájárok 110—120 márkával kerestek többet. A Saar-vidéken ugyancsak a fenti években a bányászok 1.136, 1.122, 1.168 és 1.251, a vájárok pedig 125—150 márkával többet kerestek.

A szövőgyári munkások helyzete Angol-Indiában, T. Shaw, a szövőgyári munkások nemzetközi szövetségének titkára, jelentése szerint nem valami fényes.

Az indiai törvények szerint 9 és 14 év között levő gyermekeket csak fél napon át szabad foglalkoztatni. A valóságban azonban a kalkuttai jutafonódákban a félnapon keresztül foglalkoztatott gyermekek 30—40 százaléka 9 évnél fiatalabb és azoknak a gyermekeknek, akik egész napon keresztül dolgoznak, 25 százaléka 14 évesnél fiatalabb.

Indiában a pamutipari gyárakban összesen mintegy 200.000 munkás és munkásnő foglalkozik. A munkaidő télen 12¹/₂ óra, nyáron 14 óra. A déli és vasárnapi szünetre vonatkozó törvényes intézkedéseket sehol sem tartják be.

A felnőtt munkásnők munkabére 10—20 márka, a munkásoké 15—33 márka, a gyermekeké 5—10 márka *havonta*. A munkabéreket csak 4—6 hét után fizetik, ami óriási mértékben növeli a munkások függőségét.

Egy madrasi gyári hivatalnok adatai szerint 2.622 pamutfonógyári hindu munkás munkája heti 67¹/₂ órai munkaidő mellett 982 lankashirei gyári munkás munkájának felel meg heti 54¹/₂ órai munkaidő mellett. Egy angol munkás munkateljesítménye tehát 2,62-szer nagyobb, mint egy hindu munkásé, keresete azonban négyszerannyi.

A munkáshullámozás rendkívül nagy az indiai gyárakban.

Az otthoni munka szabályozása Belgiumban. Huysmans szociáldemokrata képviselő javaslatot nyújtott be a belga képviselőházban az otthoni munka szabályozására vonatkozólag. A javaslat a megállapított iparágakban mindenekelőtt a munkások nyilvántartását teszi kötelezővé és pedig úgy a községi hatóság, mint a munkaadó által. A munkásoknak pontosan vezetett bérleszámlái könyvek adandók. További részében az egészségügyi rendszabályokat állapítja meg s felhatalmazza a kormányt, hogy a különösen veszélyes és tisztátalan üzemekre vonatkozólag részletes rendelkezéseket bocsásson ki. Az ily üzemekre az iparfelügyelet is kiterjesztetik. A javaslat felhatalmazza a minisztert, hogy részben, vagy egészben otthoni munka útján előállított árúk különös ismertetőjellel való ellátását elrendelje. Végül teljesen eltiltja az otthoni munkát az élelmiszeriparban, a szücs-iparban, a juteszövésnél és mindazokban az iparágakban, amelyek mérges anyagokkal dolgoznak.

A béreket szintén szabályozni kívánja a javaslat és pedig úgy, hogy a törvény hatálya alá tartozó iparágakban bérhivatalokat létesít, melyek kötelezően állapítanak meg a minimális munkabéreket.

A hollandiai új munkásvédő-törvény folyó évi január elsején lépett életbe. A törvény az eddigi állapottal szemben sokat javít a munkások helyzetén. A régi, 1889-iki törvény szerint — néhány különösen veszélyes iparág kivételével — a nők és gyermekek naponta 11 órán át voltak foglalkoztathatók. Az új törvény napi 10 órában, illetve heti 58 órában állapítja meg a nők és fiatalok munkaidejének a maximumát. A védelmi kórhatárt 16 évről 17 évre emeli fel. 13 éven alúli gyermekek egyáltalán nem alkalmazhatók. Férjezett munkásnők s háztartást vezető szombaton legkésőbb déli 1 óráig foglalkoztathatók. Gyárakban és ipari műhelyekben dolgozó munkásnőknek otthoni elkészítésre munkát kiadni tilos. Tilos általában nőknek az esti 7 órától reggeli 6 óráig terjedő időben való foglalkoztatása, ami alól azonban vannak egyes kivételek. Munkaközben 1, illetőleg 1¹/₂ órai szünetet kell a munkásoknak adni. Fiatalkorúaknak az iskolák látogatására is kell szabad időt engedni. A törvény megtiltja veszélyes üzemekben a fiatalok alkalmazását. Ilyen üzemeknek minősítette a végrehajtási rendelet a brikettgyártást, a 2¹/₂ méternél magasabb építő-állványokon való foglalkoztatást, a rongyok tisztítását és válogatását, a tetőn és 4 méternél magasabb létrán való munkát, úgyszintén a mutatványoknál (akrobatika) való alkalmazást.

A végrehajtásra vonatkozólag a törvény szigorú rendelkezéseket tartalmaz s egyszersmind kötelezi az orvosokat az ipari betegségeknek a hatóságoknál való jelentésére. A törvény hatálya az ipar, kereskedelem és közlekedésre, valamint a főzégásásra terjed ki. Mezőgazdasági munkák nem esnek a törvény hatálya alá.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága f. hó 13-án tartotta rendes közgyűlését dr. Müller Kálmán főrendiházi tag elnöklete alatt. Az elnöki megnyitó és dr. Fáy közegészségi felügyelő főtitkári jelentése után dr. Liebermann egyet. tanár tartott »A tuberkulózis mint lakásbetegség« címen igen érdekes előadást.

Tuberkulózis leküzdése Németországban. Németországban mindjobban hangoztatják a tuberkulózis nyílt megbetegedésének kötelező bejelentését és a szakértők legnagyobb része ezt tartja a tuberkulózis elleni küzdelem alapvető rendszabályának. Angliában 1912. évi január hó 1-je óta kötelező a tuberkulózis bejelentése. Bajorországban 1911-ben miniszteri rendelettel kötelezővé tették a tuberkulózis bejelentését halálesetknél, nyílt megbetegedéseknél, lakás- és lakáshelyváltozásoknál, végül tan- és nevelőintézetekben történt megbetegedéseknél.

Igen szépen fejlődik Németországban a gondozók intézménye. Ezeknek száma jelenleg 720, amelyekhez hozzá kell számítani az úgynevezett tuberkulózis bizottságokat (Badenben 537, Thüringiában 191), melyek hasonló munkát végeznek. A gondozóknak alapjában véve nagyobb fontosságot tulajdonítanak, mint a szanatóriumoknak, mert ezekben csak a betegeknek kis töredéke és csak rövid időre nyerhet felvételt.

Németországban ez idő szerint 138 tüdőbeteg-szanatórium van 14.079 ágygyal. Kifejezetten tuberkulotikus gyermekek számára van 21 gyermekszanatórium 1.352 ágygyal, ezenkívül 100 szanatórium skrofulás és tuberkulózisra gyanús gyermekek részére. Az erdei üdülőhelyek száma 99 és ugyanannyi az erdei iskola is. A birodalom az elmúlt évben 100.000 márkával támogatta a tuberkulózis leküzdésére szolgáló társadalmi mozgalmat.

Uszoda mint járványokozó. Berlinben az elmúlt nyáron szembetegségjárvány volt észlelhető, amely egy nyilvános uszodában való fertőzésre volt visszavezethető. Köthártyalob tüneteivel betegedett meg sok egyén, melyet eleinte trachomának néztek. A megbetegedettek kizárólag fiatal emberek voltak, akik részben fürdőszolgai hivatásuk folytán, részben mint uszóegyletek tagjai hosszabb időt töltöttek uszodában. Feltűnő, hogy két eset kivételével az összes megbetegedések csak egy szemre szorítkoztak, és még érthetlenebb, hogy rendszerint a bal szem betegedett meg. A fürdőruhával, törülközővel való fertőzés kizárható, mert a ruhadarabok minden használat után 20 percig 100°-nyi hőmérséknek voltak kitéve és valószínűtlen, hogy a szóban forgó fertőző anyag ezt kibirta volna. Az uszoda vizét naponta megújították és a medencét hetenkint egyszer antiformin-oldattal alaposan fertőtlenítették. A fertőzést tehát csak maga az uszoda vize okozhatta.

A IV. nemzetközi iskolaegészségügyi kongresszust f. évi augusztus hó 25—30-ig Buffalóban (Egyesült-Államok) fogják megtartani. A kongresszus tárgysorozata a következő: 1. Vonatkozások a szem és az iskola között; 2. Az iskolák fűtése és szellőztetése; 3. A tantermek tisztogatása; 4. Kisegítő iskolák és gyógypedagógiai intézetek; 5. Az iskolaorvosi intézmény állami vagy községi szervezése. A kongresszus főtitkára dr. Thomas A. Storey (College of the City of New-York), kihez mindennemű bejelentés intézendő.

Vasárnapi munkaszünet és szociális higiéné. Ily című értekezésében Laguer rámutat arra, hogy a vasárnapi munkaszünet közgazdasági és orvosi szempontból oly fontos hivatását még mindig nem tölti be. Bizonyítja ezt, hogy vasárnap a testi sértések, hétfőn pedig a balesetek száma aránylag a legnagyobb. Mindezt a munkaszünet legnagyobb ellenségének, az alkoholizmusnak tudja be. Hivatalos adatok szerint az egyes napokra eső balesetek és testi sértések arányszáma volt:

Hétfőn	Kedden	Szerdán	Csütörtökön	Pénteken	Szombaton	Vasárnap
17'57	16'70	15'72	15'72	15'14	17'0	— baleset
125'—	69	62'0	62' 0	48	103'0	254'0 testi sértés.

Megemlíti még a vasárnap nagyon is igénybe vett korcsmai ipar keretében dolgozók (vendéglősök, pincérek) súlyos egészségügyi bajait. A bajor statisztikák szerint a tuberkulózis ezen foglalkozási ágakban kétszer oly nagy arányszámot mutat, mint a népesség többi részében. Ugyancsak vendéglősöknél és pincéreknél igen gyakori a vesebaj is, mi egyrészt a hivatás külső körülményeivel, másrészt szintén az alkoholfogyasztással függ össze.

Csak Ausztráliában vitték keresztül teljesen a vasárnapi munkaszünetet. Ott a tejet szállító környéki vonatok kivételével vasárnap a vasut sem közlekedik. Ugyanott sikerült a korcsmák számát 25 év alatt, dacára annak, hogy a lakosság száma 150%-kal emelkedett, 33%-kal csökkenteni. Az iszákosság csökkentését szerző az alkoholtartalmú italok nagyobb megadóztatásától várja.*) De ezzel együtt kellene járni annak, hogy a munkás vasárnap olcsóbban nemesebb élvezetekhez is jusson, például színház, hangverseny, könyvtár stb. Továbbá gondoskodni kellene egészséges lakásokról, valamint arról is, hogy a nő az ipari élet köréből lehetőleg visszavezetessék a házi tűzhely körébe, hogy azt kedvessé, lakályossá tegye. Mindez a vasárnapi munkaszünetet ama ideális magaslatra emelné, melytől ma — még sajnós — igen távol van.

Ipari betegségekre és azok leküzdésére vonatkozó kiállítás. Az ipari megbetegedések III. nemzetközi kongresszusa alkalmából, amelyet 1914. évi szeptember hónapjában Wienben fognak megtartani, az ipari megbetegedésekre és azok leküzdésére vonatkozó kiállítást is óhajtanak rendezni. Első sorban betegségi tüneteket, az egyes tagoknak a szerszámokkal vagy gépekkel való folytonos bánástól bekövetkezett elnyomorodását feltüntető fényképeket állítanak ki. Bemutatnának továbbá az ipari hygienére és a baleset elleni védekezésre vonatkozó berendezkedéseket.

Miért van több beteg munkásnő, mint férfi? Erre a kérdésre minden orvos és szociálpolitikus azt válaszolja, hogy a női szervezet ellentállóképessége kisebb, hogy a terhesség és szülés gyengítik a nő testét és végül, hogy a dolgozó feleségek túlterhelése is jelentékeny szerepet játszik. Ugyanezt bizonyítják *Mosse* és *Tugendreich* »Krankheit und sociale Lage« című művükben és megállapítják, hogy 15—35 év között a női munkások, a 35-dik éven túl pedig a férfimunkások mutatnak magasabb halálozási arányszámot. Az említett okokon kívül még különböző ipari mérgek is jut ezirányú szerep különböző hivatásoknál. E mérgek nagyrésze igen kedvezőtlenül hat az altest szerveire és az elvetélések és koraszülések jelentékeny száma ezekre vezethető vissza.

E kérdés megítélésénél mindaddig teljesen elhanyagolták ama különböző viszonyok mérlegelését, melyek között fiúk és leányok felnőnek. És éppen a leánygyermek zsenge korában sokat vétkeznek annak ellenálló képessége ellen. Míg a fiúk rendszerint az utcán hancuroznak és játszanak — bizonyára nem ideális játéktér, de ezerszer jobb, mint a munkáslakások legnagyobb része — addig a 8 éves kis leány, sőt még fiatalabbak is, házi munkával kell, hogy foglalkozzék, fiatalabb testvéreit és gondozza, egyedüli üdülése, melyre pedig legalább annyi szükség van, mint fitestvéreinek, munkára változik. Ez így megy tovább, míg elhagyja az iskolát és gyári munkával keresi meg kenyerét. De még ekkor is kedvezőbb körülmények között élnek a férfimunkások, mert a leányoknak és asszonyoknak a gyári munka mellett házimunkájukat is el kell végezniök és köztudomású, hogy a férfimunkások táplálkozása is rendszerint sokkal bőségesebb, mint a nőké. Ezek a körülmények mindenesetre nagy szerepet játszanak a nők morbiditásánál.

Alkohol és büntettek. A porosz belügyminisztérium statisztikája szerint az utolsó 10 évben a férfi büntettek közül a szokványos ivók száma majdnem 3%-kal apadt. (1900-ban 18.5%, 1907-ben 15.6%.) Ellenben ama tettesek száma, akik tettüket heveny alkoholizált állapotban követték el, ugyanezen idő alatt 24.3%-tól 25.9%-ra emelkedett.

Míg a szokványos ivók közül, ugyancsak a büntettekénél, a férfiak száma apadt, a nőké emelkedett, 12.4%-ról 17.1%-ra. Ez idő szerint az iszákos büntettekénél a nők arányszáma magasabb, mint a férfiaknál, ami ugyancsak azt a közismert tényt bizonyítja, hogy a női szervezetnek, különösen a női agynak ellentállóképessége az alkohollal szemben sokkal gyengébb, mint a férfiaké. Ama női büntettekénél, akik heveny alkoholizált állapotban követték el tettüket, az arányszám 0.4%-kal fogyott. 1909-ben a férfi büntettekénél a heveny alkoholmérgezés okozta deliktumok arányszáma 28%, a női büntettekénél 4.6% volt. Ez ismét csak megerősíti azt a közismert tényt, hogy a heveny alkoholmérgezés nem iszákos nőknél csak igen ritkán fordul elő.

*) Ezt a tapasztalat mindaddig nem igazolta.

Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszatérhessen.

Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliográfiai információval.

Brentano, L.: Über Syndikalismus und Lohnminimum. Zwei Vorträge nebst einem Anhang enthaltend Ausführungen und Dokumente zur Illustrierung der Kampfweise sozialer Reform gegen deren Vertreter. München: Süddeutsche Monatshefte (114) 8°. M. 1, —.

Claussen, C.: Handbuch zur Einführung in das Kreiskassenwesen. Potsdam: Stein. (VII, 210) 8°. M. 6, —.

Hivatalos kiadványok alapján, kérdés és feleletekben.

Gaál J.: Jelentés a folytonos üzemek munkabeosztásával foglalkozott londoni nemzetközi értekezletről (a keresk. miniszterhez). Budapest: Kilián (24) 8° K—, 50.

A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesületének kiadványa, 20. sz.

Gaál J.: Jelentés az 1912. évi szeptember hó 6—12-én Zürichben tartott szociálpolitikai nemzetközi tanácskozásokról. Budapest: Kilián (64) 8° K. — 50.

A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesületének kiadványa, 21. sz.

Hoffman, K.: Die Entwicklung der Gärtnerei unter besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse in Dresden. Leipzig: Veit u. Comp. (VIII, 87, 30 tabella.) 8°. M. 3, 20. = Volkswirtschaftliche und wirtschaftsgeschichtliche Abhandlungen, hg. v. Stieda. 3. Folge, No. 3.

Juckenburg, K.: Das Aufkommen der Grossindustrie in Leipzig. Leipzig: Veit und Co., (VIII, 188) 8°. M. 5, = Volkswirtschaftliche und wirtschaftsgeschichtliche Abhandlungen, hg. v. Stieda. 3. Folge, No. 2.

Luetgebrune, W.: Der Akkordvertrag zwischen Ziegeleibesitzer und Ziegelmeister. Berlin: Tonindustriezeitung. (23) 8°. M. 1'20.

Margaretha, E.: Rottenberg, F.: Sonntagsruhe und Arbeitspausen mit besonderer Berücksichtigung der kontinuierlichen Betriebe. Wien: Manz, (X, 194) 8°. M. 5'20.

A törvényes rendeletek és egyéb határozmányok gyűjteménye magyarázatokkal.

Markitan, F.: Die österreichische Saisonwanderung. Wien: A. Opitz (30) 8°. M. 1,—.

Neuberg (Pastor): Ein Blick in die Arbeiterseele. Gemeindevortrag. Dresden: Ungelenck, (16) 8°. M. 10.

Merkle, B.: Arbeitslosigkeit, ihre statistische Erfassung und ihre Beseitigung durch den Arbeitsnachweis. München: Duncker & Humblot. (X, 121) 8°. M. 3,—.

Le Placement public à Paris. Situation actuelle et projets de réforme par Mill. L. Varlez, Ch. Picquenard Darcis, G. Alfassa et M. Lazard. Paris: association française pour la lutte contre le chômage Rivière et Co. (VI, 333) 16°. Fr. 3'50.

Pap D.: Az otthonmunka törvényi szabályozása. Budapest: Kilián (36) 8°. K. —, 50. = A törvényes munkásvédelem magyarországi egyesületének kiadványa. 22. sz.

Privatangestellten, Aus der neuesten Entwicklung der —. M. Gladbach: Volksvereinsverlag (16) 8°. M. —. 20. = Wirtschaftspolitische Tagesfragen, Heft 3.

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der sozialdemokratischen Partei Preussens. Berlin, 6—8. I, 1913. Berlin: Vorwärts, (315) 8°. M. 1'25.

Rzesnitzek: System der Pädagogik als Volkserziehung. Kempten: Kösel, (VI, 181) 8°. M. 1'— . = Sammlung Kösel, Bd. 59.

Saspach, F.: Verkaufspreis und Arbeitslohn. Berlin: Siemenroth (III, 60) 8°. M. 1'40.

Salz, A.: Geschichte der böhmischen Industrie in der Neuzeit. München: Duncker und Humblot (VIII, 628) 8° M. 16'—.

Schmittmann, Die Krankenversicherung auf dem Lande. M. Gladbach: Volksvereinsverlag (16) 8°. M. —, 05. = Soziale Volksbibliothek, No. 38.

- Schlosser, F.*: Ausübung der Armenpflege bei arbeitsscheuen und säumigen Nährpflichtigen nach dem Gesetz über die Änderung und Ergänzung der Ausführungsgesetze zum Reichsgesetz über den Unterstützungswohnsitz vom 23. 7. 1912. Berlin: Heymann, (VIII, 101) 8°.
2. kiadás Végrehajtási utasításokkal, bevezetésekkel, magyarázatokkal.
- Sonderhoff*: Die Pflichten der Arbeitgeber aus der Angestelltenversicherung. Hamburg: Meissner (40) 8°. M —'80.
Előadás formuláre mintákkal.
- Soergel, Th.*: Jahrbuch des Reichsversicherungsrechts. 1912. Stuttgart: Kohlhammer. (VIII, 175) 8°. M. 3.—.
- Stade, R.*: Das Problem unserer Fürsorgeerziehung, ihre Erfolge und Misserfolge. Ein sozialpolitischer Ausblick. Stuttgart: Enke (IV, 71) 8°. M 2'40.
- Thiele*: Der Einfluss der Erwerbs- und Arbeitsverhältnisse der Tabakarbeiter auf ihre Gesundheit. Berlin: A. Hirschwald, 1913 (III, 87) 8°. M 2'40. — Klny. Vierteljahrsschrift für gerichtliche Medizin u. öffentliches Sanitätswesen.
- Törvénycikk, az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912: LXV —. Kiadja a m. kir. belügyministerium. Hivatalos kiadás. Budapest: Tisza Testvérek (132) 8°. K —'80.
- Szabó E.*: Az ipari munkásság hullámzása. A munkahely és foglalkozás változtatása a magyar iparban. Adatok a választójog kérdéséhez. Budapest: Politzer Zs. és fia (32) 8°. K. 80. = A Huszadik Század könyvtára 44. füz.
- Unger, F.*: Berechnungen zur Reichsversicherungsordnung und zum Versicherungsgesetz für Angestellte. Leipzig: Klinkhardt (IV, 84) 8°. M. 1'40.
- Unoldt, J.*: Das Wahlrecht, wie es war, wie es ist und wie es im künftigen Kulturstaat werden soll. 2. kiad. Gautsch b. L.: F. Dietrich, 1913 (48) 8°. M —'75. = Kultur und Fortschritt, No. 457—9.
- Versicherungs-Lexicon. Ergänzungsband für die Jahre 1908—1912. Többek közreműködése mellett szerk. A. Manes. Tübingen: Mohr, 1913 (XV, 982) 8°. M 16.—.
- Villari, L.*: Gli stati Uniti d'America e l'emigrazione italiana. Milano: Treves (314) 16°. L 3'50.
- Virgili, F.*: Le fasi e gli aspetti dell'emigrazione italiana. Roma: Tip. Unione (23) 16°. = Kl. Rivista Coloniale.
- Visconti, A.*: Emigrazione ed esportazione: studio dei rapporti che intercedono fra l'emigrazione e le esportazioni italiane per gli Stati Uniti del Nord America e la Repubblica Argentina. Torino: Baravalle e Falconieri (59) 8°.
- Vogel, R.*: Die Walderholungsstätten. Denkschrift zur Errichtung der Tageserholungsstätte in Egliseenholz bei Basel. Basel: Helbing & Lichtenhahn, 1913 (78) 8°. M 2.—.
- Voss-Zietz, M.*: Die Stellung der politischen Parteien in Deutschland zur Frauenbewegung. Gautsch b. L.: F. Dietrich, 1913 (16) 8°. M. —'25. = Kultur und Fortschritt, No. 460.
- Verrels, H. V.*: Experimental hygiene. London: Blackie (148) 8°. 20.
- Vogel*, Das Recht des Arbeitsvertrages. Bremen: Melchers. (171, V,) 8°. M. 1,50.
A Polg. tvkv., a keresk. tör., ipari rendtartás, tenger-, folyamhajózási törvény és egyes cselédtörvények alapján.
- Weinberg, S.*: Vereinigungsrecht und die Gewerkschaften. Berlin: Handlungsgehilfenverband (32) 8°. M. —, 20. = Schrift des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen. No. 24.
Az 1912. évi május hó 8-iki kereskedelmi alkalmazott — kongresszus elé terjesztett referátum.
- Wiener Kommunal-Kalender und städtisches Jahrbuch für 1913. 51. Jahrg. Wien: Gerlach & Wiedling, 1913 (X, 996) 8°. M 4'50.
- Zeidler, B.*: Statistik der Heilbehandlung bei den Versicherungsanstalten und zugelassenen Kasseneinrichtungen der Invalidenversicherung f. die Jahre 1906—1911. Leipzig: Leinweber, 1913. M 1.—. = Klny: Zeitschrift für Krankenanstalten.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Temetkezési segély folyósítása.**

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. február 27-én kelt 1911. P. 401/4. számú ílélete.

Ítélet. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő föllebbezését elutasítja s az első fokú bíróságnak az igényt elutasító ítéletét helybenhagyja.

Megokolás. Az eljáró munkásbiztosítási választott bíróságnak ítéletét, melyben özvegy P. L.-né a néhai férje után járó temetkezési segélyre támasztott igényével azért utasította el, mert igazolást nyert, hogy a pénztár a szóban levő temetkezési segélyt néhai P. L. bátyjának, a nevezett pénztári tag eltemettetéséről gondoskodó s ezt nyugtával igazoló D. K.-nak részére már kifizette, törvényes és helyes indokai alapján kellett helybenhagyni. Ha igaz volna is az a felebbezésben állított tényállítás, mely szerint D. K. nem a saját pénzén, hanem az elhalt P. L.-nak munkaadójától és munkástársaitól gyűjtés útján befolyt összegben temette el, s ha másfelől megcáfolást nyerne is P. K.-nak Cs. Sz. tanú előadásával támogatott abbéli előterjesztése, hogy az összeggyűjtött és a pénztártól temetési segély címén felvett pénzüsszegeknek az a része, mely P. L. eltemetésének és bútorai elszállításának általa fődözött költségei után fönmaradt, néhai P. L.-nak kiskorú gyermekei javára takarékpénztárban kezeltetik: még akkor sincsen alap az első fokú bíróság ítéletének megváltoztatására. Nincs erre alap egyfelől azért, mert az 1907. évi XIX. t.-c. 57. §-a második bekezdésének abbéli rendelkezése, mely szerint, ha a tag eltemettetéséről nem a házastárs, vagy örökösök, hanem mások gondoskodtak, akkor ezeknek a temetés tényleges költségei a temetkezési segély erejéig megtérítendőek, a pénztár kötelességévé csak annak megállapítását teszi, vajjon tényleg gondoskodott-e az igénybejelentő a pénztári tagnak eltemetéséről? Ellenben nem teszi a pénztár kötelességévé, de jogává sem azt az egyébként a pénztár hatáskörébe nem tartozó teendőt, hogy kutassa, bevételezett-e a tag eltemetéséről gondoskodó s a temetési költség megtérítését követelő egyén valahonnan oly pénzüsszegeket, vagy egyéb vagyonértékeket, amelyekről az elhalt örökösével szemben elszámolni tartozik.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 64. §-ának értelmezéséhez.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913 február 27-én kelt 1911. P. 247/2. sz. ílélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a budapesti kerületi munkásbiztosítási pénztár föllebbezését elutasítja s az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: A föllebbviteli bíróság az eljáró munkásbiztosítási választott bíróságnak ítéletét, melyben igénylő részére 1909. július hó 12-től augusztus hó 18-ig terjedő 38 napi időtartamú betegségének folyamára 47 korona 50 fillér táppénzt ítélt meg, az abban tüzetesen és helyesen kifejtett okokból találta helybenhagyandónak. Semmiféle adattal sem nyert bebizonyítást az, hogy igénylő csak újabb betegség segélyezés csalárd kiaknázása céljából (in fraudem legis) vált újból a pénztár biztosított tagjává. Ily körülmények közt, noha a föllebbviteli bíróság teljes mértékben méltatta azokat a pénztár föllebbezésében kifejtett okokat, melyek annak a köztapasztalati körülménynek tanulságára utalnak, hogy a törvény 64. §-ának szövegezésére támaszkodva, az állandóan beteg szervezetű tagok betegségüknek új meg új kitörése címén törvényes és alapszabályszerű formák közt, de lényileg a törvényhozó akaratával sokszor össze nem egyeztethetőleg oly nagy mértékű beteg segélyezést kényszerítenek ki a pénztártól, amely a munkásbiztosítási törvény meghozatalánál figyelembe tartott fődözeti erővel egyensúlyba nem hozható, — mégsem utasította el I. M. igényét.

Abból a körülményből, hogy a tüdővész többnyire évek során át tartó, állandó betegség, melynél az egyes kitérések orvosi szempontból nem új meg új betegséget, hanem csak az állandóan létező betegség hullámozását jelentik, a föllebbviteli bíróság nem vonhatta meg a pénztár föllebbezésében célzott s az igény elutasítását eredményező következtetést. Nem vonhatta le legfőképpen a

T. 64. §-ának indokolásában (Indokolás 150. lap) foglalt érvelésének befolyása alatt. Ebből az érvelésből kitűnőleg ugyanis a betegségbe való visszaesés csak arra az esetre tekinthető az előbbi betegség folytatásának, ha a betegségi segélynek alapszabályszerű mértékét ki nem merítő tag ugyanabban a betegségbe négy héten belül esik vissza. Ha ellenben ez a tag munkában töltött négy héten túl válik újból beteggé, akkor az ilyen tag a főbbviteli bíráságnál érvényesült fölfogás szerint ugyanolyan elbírálás alá esik, mint az a másik biztosított tag, aki az alapszabályszerű segélyezés teljes kimerítése után nyolc hétig állott keresetképes állapotban munkában s a kinél a törvény szóban lévő megokolása szerint »a betegségnek visszatérte már újabb betegségnek veendő.« Ily körülmények között a T. 64. §-a első és második bekezdése szövegének az elsőfokú ítéletben érvényesült jogi fölfogást helyesnek kellett elfogadni.

Internátusok biztosítási kötelezettsége.

A győri kir. ítélőtábla 1911. dec. 10-én kelt 2.434/911. polg. sz. ítélete.

Ítélet. A kir. ítélőtábla az első bíróság ítéletét megváltoztatja, kimondja, hogy a kereset az első bíróság ítéletében felhozott indokokból el nem utasítható.

Indokolás. Az 1907: XIX. t.-c. 1. §-ának 2. pontja nem sorolja fel taxative a vállalkozásszerűleg üzött kereseti foglalkozásokat, ez okból ide értendők mindazon foglalkozások, amelyekre megállapítható, hogy azoknak vállalkozásszerű jellege van. Nem vitás, hogy alperes nyilvános magánintézetet tart internátussal egybekötve; alperesre nézve tehát az a cél, hogy a tanításért és nevelésért fizetendő díjakból magáncéljaira szolgáló jövedelmet szerezzen; s minthogy e mellett közömbös, hogy maga az intézet kulturcélú is szolgál, alperessel szemben az általa fenntartott intézmény vállalatszerűségét bizonyítja maga a haszonszerzési cél, az 1907: XIX. t.-c. 1. §-ának 2-ik pontja értelmezésénél pedig nem döntő az, hogy az alkalmazottak minő munkát teljesítenek, hanem csak az, hogy a munkaadó szempontjából az alkalmazottak működése milyen célt szolgál. Ezekre tekintettel a kir. ítélőtábla az alperes tanintézetét vállalkozásszerűleg üzött kereseti foglalkozásnak tekinti, amiből folyik, hogy a tanintézet alkalmazottjai az 1907: XIX. t.-c. 1. §-ának 2. pontja szerint — ha egyébként az 1. § utolsóelőtti bekezdésében említett feltételek fennforognak — betegség esetére bejelentési kötelezettség alá esnek és alperest a betegsegélyezési járulék fizetésének kötelezettsége a 46. § korlátain belül terheli.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Munkaképesség-csökkenés foka.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. február 27-én kelt 1911. P. 248/2. számú ítélete.

Ítélet. A m. kir. Állami Munkásbiztosító Hivatal igénylő fölbbezését elutasítja.

Indokolás. Az eljáró munkásbiztosítási választott bíróság ítéletét törvényes és helyes indokai alapján s azért kellett helyben hagyni, mert a főbbviteli bíróság által meghallgatott dr. I. G. egyetemi magántanárnak s az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagjának igénylő tüzetes megvizsgálásán alapuló s meggyőzően indokolt szakértői fölülvéleménye is annak az első fokú megállapításnak helyessége mellett szól, hogy kisk. S. E. K. keresetképességének a szóban lévő baleset következtében előállott csökkenése 1910. február 21-től kezdve a 10⁰/₀-ot meg nem haladta.

E fölülvélemény értelmében ugyanis igénylő megsérült jobb mutató ujjá végső percének hiánya mellett is a lakatosmunkát épp úgy, mint a csavargyári gépkezelői munkát is jól képes végezni, mert a csont végén érzékenység nem észlelhető, a heg az alapja fölött szabadon mozog, az ujj megmaradt második perce jól tapint, a megmaradt ujj-részek úgy, mint általában az egész kéz aktive és passzive teljes szabályszerűen végzi mozgásait, a sérült ujjon sorvadás nem észlelhető, a sérült ujjai is épp úgy azt a működést, amelyet valamely szerszámnak a vaskészítményhez való szorítása, mint azt, amelyet a finomabb és vékonyabb szerszámoknak pl. körzőnek kezelése igényel, kifejtteni képes. Miért is a lakatos és csavargyári finomabb munkáknál legfőljebb 7—8⁰/₀-ot veszített munkaképességéből, durvább munkákhoz viszonyítottan pedig csak körülbelül 4⁰/₀-ot.

A fölülvéleményező szakértő szerint a szóban lévő baleset következménye legfőbb oly munkakörben fokozná le a 10⁰/₀-ot fölülhaladó mértékben, amelynél állandóan, vagy legalább túlnyomóan az oly igen vékony és finom szerkezetekkel való pontos munka szükségeltetik, mint pl. az órásiparnál, aminek esete igénylőnél fönn nem forog. Ily körülmények között a pörbeli igényt nem lehetett alaposnak minősíteni.

Az üzemi baleset fogalmához.

I.

Az alsóausztriai munkás balesetbiztosítóintézet választott bírósága Cu. 2.032/12/8. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság a járadékigényt megállapítja.

Indokok: X. segédmunkás 1912. május 4-én egy két munkás által húzott kocsira, melyen azok a raktárból tömlőt akartak kihozni, felugrott, majd rövid út után leugrott és annak folytán jobbkönyökét megsértette. X. előadta, hogy az a veszély fenyegette, hogy a kocsi egy csatornába esik bele. A kocsira teljesen céltalanul szállt fel, miután más két munkás éppen húzta azt. A választott bíróság a baleset üzemi jellegét megállapította abból, hogy X. szolgálati megbízás folytán ment két más munkással a raktárba, a kocsiról pedig azért ugrott le, mert a kocsi feldülőben volt. Abban a tényében, hogy a kocsira ok nélkül szállt, nem lát a bíróság üzemellenes cselekményt, mert ily közlekedési alkamosságok más üzemekben is előfordulnak.

II.

Az alsóausztriai munkás balesetbiztosítóintézet wieni választott bíróságának Cu. 1.707/12. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság a kártalanítási igényt megállapítja.

Indokolás: 1904. december 30-án X. napszámos két ütköző közé került és melle összenyomatott. E balesetből folyólag 30⁰/₀ járadék állapított meg, melyet a választott bíróság 40⁰/₀-ra emelt fel. A kórisme a sérülés helyén helyi fájdalomérzet, gyengült lélegzés, erős szívdobogás, tompa szívhangok, gyors és szabálytalan pulzus, csekélyebb idegzavarok. 1907. május 8-án leszállított a járadék 15⁰/₀-ra, de a sérült panaszra folytán a választott bíróság 24⁰/₀-ra emelte fel. A lokális elváltozások akkor eltűntek, a tüdőben az alsó részekben jelentkező kataruson kívül mi rendellenesség sem volt megállapítható a szíven azonban abnormális izgatottság volt észlelhető, de semmi betegség. Az ideges jelenségek a balesettel hoztattak összefüggésbe, megállapított továbbá, hogy a tüdő csekélyebb ellentálló képességű a baleset folytán. 1911. december 30-án sérült mindkétoldali tüdő- és mellhártyagyulladás folytán meghalt, e betegséget erdei munka közben hűlés folytán szerezte, hozzátartozói előadása szerint. A szakértők az összefüggést baleset és halál között igen valószínűtlennek állították, de nem kizártnak. A kétoldali tüdő- és mellhártyagyulladás már magában majdnem mindig halált okoz, különösen gyengébb szív működésnél. A szív megbetegedését nem a balesetre vezették vissza, sőt az összefüggést a balesettel kizártnak tartották, de azt megengedték, hogy a már 1905-ben észlelt szív-szimptómák, melyek később vérköpésben jelentkeztek, a tüdőben beállott stagnáció folytán az alsó tüdőrésekben katarrusokra is vezettek, a balesetből származhatnak. A tüdőgyulladás halálos kimenetelére a szívgyengeséget nem tartották döntőnek. A választott bíróság az összefüggést a halál és a két évvel előbb szenvedett baleset közt megállapította a következő okokból: Elhunyt a baleset előtt előtt egészséges, sőt erőteljes ember volt, aki a baleset után láthatólag sorvadt, folyton panaszkodott mellbántalmakról, vért köpött, ha megerőltette magát. A baleset után közvetlenül jelentkező szív-szimptómák bizonyára baleset következményei, miután előzőleg egészséges volt és a baleset folytán igen erős sérülést szenvedett melle baloldalán, mely alkalmas volt ily szívzavarok előidézésére. Miután ily szívzavarok szakértők véleménye szerint tüdőbetegségeket előmozdítanak, s már 1907-ben a tüdő kevésbé ellenállóképesnek találtatott, a halál bekövetkeztét is siettethették e szívzavarok, ennek folytán a bíróság feltételezte, hogy a tüdőgyulladás halálos kimenetelében döntő részük van.

MUNKAVISZONY.

Gazdasági cseléd bérkövetelése.

Földművelésügyi miniszter 1912. évi 90.963. sz. határozata.

Ny. J.-nak K. P. elleni gazdasági cselédbérkövetelési ügyében kelt vég-határozatát panaszos cseléd felebbezésére felülbíráltam s annak eredményéhez képest ezt a véghatározatot rendelkező részében helybenhagyom, mert a másodfokú hatóság még az esetben is helyesen állapította meg, hogy a gazda kárkövetelését az 1907: XLV. t.-c. 35. §-ában megállapított határidőn belül érvényesítette, ha beigazolást is nyerne a panaszos cselédnek a másodfokú véghatározatban előadott az az állítása, hogy a gazda a szolgálatból való eltávóztatása alkalmával megtagadta bérének kifizetését. Nem vitás ugyanis, hogy a jelen esetben a cseléd folyó évi június hó 22-én felmondás nélkül távozott el a szolgálatból. A gazdának az 1907: XLV. t.-c. 47. §-a értelmében pedig az esetben, ha a cseléd a szerződést felmondás nélkül felbontja, joga van a vonatkozó értesítés közlésétől, a jelen esetben a cselédnek eltávóztatásától számított nyolcz nap alatt emiatt a hatóságnál panaszát előterjesznie. Miután ehhez képest mindaddig, míg ez a határidő le nem járt, kétséges, hogy a gazda panasza folytán nem fog-e a cseléd a szolgálat folytatására köteleztetni, ennél fogva azon körülmény folytán, hogy a gazda a cselédnek szolgálatból való eltávóztatása alkalmával s az ezt követő napon a bér kifizetését állítólag megtagadta, nem állapítható meg az, hogy a visszatartás a jelzett alkalommal veszi kezdetét, hanem a visszatartás csakis az idézett törvényszakaszban a panasz megtételére előirt nyolcadik naptól számítható. Ezek figyelembevételével tehát megállapítható, hogy a gazda, aki a cseléd eltávóztatása utáni tizedik napon kérte a hatóságnál a visszatartási jog megállapítását, a jelen esetben az 1907: XLV. t.-c. 35. §-ában megállapított határidőn belül érvényesítette kárkövetelését.

Gazdasági cseléd visszavezetése karhatalommal.

A földművelésügyi miniszter 1912. évi 3.345. sz. határozata.

H. vármegye alispánjának S. I.-nek B. A. ellen indított vitás gazdasági cseléd ügyében hozott véghatározatát a panaszos felülvizsgálati kérelmére az 1901. évi XX. t.-c., illetve az 1907. évi XLV. t.-c. 62. §-a alapján felülvizsgáltam és ennek eredményéhez képest a jelen ügyben hozott mindkét alsófokú véghatározat megváltoztatásával megállapítom, hogy a felek között érvényes szolgálati szerződés nem áll fenn és ehhez képest kötelezem B. A.-t, hogy S. I.-nek szolgálati cselédkönyvét haladéktalanul adja ki. Így kellett határoznom, tekintettel az 1907. évi XLV. t.-c. 17. §-ára, mert az idézett törvényszakasz első bekezdése értelmében a hatóság csak abban az esetben állíthatja elő karhatalommal a gazdasági cselédet szolgálati helyére, ha a cseléd a meghatározott időpontban törvényes ok nélkül, igazolatlanul, vagy rosszhiszeműen, hatósági intézkedés dacára a szolgálatba nem áll be; ily hatósági intézkedés azonban, a hivatkozott törvénycikk helyes értelmezése szerint, csakis a szolgálat megkezdésére nézve megállapított időponttól számított rövid határidőn belül kérhető, úgy, amint azt az 1907. évi XLV. t.-c. 16., 44., 47. és 48. §-ai a szerződéses viszony megszüntetése esetében a panasz előterjesztésére nézve kifejezetten előírják. Minthogy pedig a jelen esetben a gazda csak az elsőfokú tárgyaláson, tehát egy hónappal az állítólagos szolgálati viszony megállapított kezdete után kért hatósági intézkedést arra nézve, hogy a cseléd a szolgálat tényleges megkezdésére köteleztessék, eziránti kérelmével a fentiekhez képest most már elutasítandó s a panaszos szolgálati cselédkönyvének kiadására kötelezendő volt.

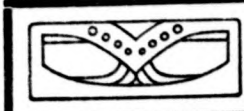
Bérelőleg levonása.

A wieni iparbíróóság 1912. május 25-én kelt Cr. II. 598/12. sz. ítélete.

Ítélet: Az iparbíróóság a keresetnek helyt ad.

Indokolás: Panaszos munkaadójától, panaszlottól bérelőleget kapott azzal az írásban megállapított kötelezettséggel, hogy 3 koronás heti részletekben fizeti e tartozását, mire korábbi kilépés esetén egyszerre fizetendő a hátralékos tartozás. A panaszlott munkaadó panaszos munkást elbocsátotta és pedig olyan időben, midőn a tartozás csak részben volt esedékes. A munkaadó azonban az egész hátralékos tartozást levonásba hozta. Panaszos a még nem esedékes

részletek jogtalan visszatartása ellen emelt panaszt. Panaszlott ezzel szemben azt állítja, hogy a kilépés esetére való megállapítás az esetre is vonatkozik, ha ő bocsájtja el a munkást. Az iparbíróság álláspontja szerint »kilépés« alatt a munkaviszonynak a munkás általi felbontását kell érteni és semmiesetre sem a munkaadó elbocsátását, mely e ténynek egyenes ellentéte. Éppen ezért nem szabad az előleg nem esedékes részét a munkás béréből levonni.

SZAKIRODALOM.

A magyar városok a Középkor végén. E címen a napokban Szende Pál szociológiai és közgazdasági író tollából hosszabb tanulmány jelent meg. Az író a középkori magyar városi élet legjellemzőbb vonásait igyekezett megörögzíteni. Nyomon követi azt a fejlődési folyamatot, amely a városokat létrehozta. Ismerteti azt a jelentős szerepet, mely a középkori magyar államosztály tagozatában nekik jutott, vázolja gazdasági tevékenységüket, a termelés, a forgalom szervezetét és az így nyert eredmények alapján megállapítja jogi, kulturális, erkölcsi, családi és társadalmi életük főbb tényeit. E fejtegetések nemcsak arra vetnek világot, mik voltak a városok fellendülésének okai, de egyúttal rámutatnak azokra a tényezőkre is, melyek a későbbi századokban a városok hanyatlását, jelentőségük megszűnését idézték elő. A tanulmány túlnyomóan eredeti forrásmunkák alapján, a párhuzamos külföldi fejlődés tekintetbevételével, a történetírás legmodernebb szempontjai szerint készült. Az 5 íves füzet Politzer Zsigmond és Fia (IV., Kecskeméti-utca 4.) kiadásában jelent meg és ára 2 korona.

A Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-Bank a napokban tartotta báró *Madarassy-Beck Miksa* elnöklete alatt évi rendes közgyűlését. Az intézet kedvező kamatlábkonjunktúra kihasználása és a folyó üzlet ápolása révén az előző esztendő eredményénél az 1912. évben valamivel nagyobb nyereséget ért el és így az igazgatóság a közgyűlésnek ugyanolyan osztalék kifizetését hozhatja javaslatba, mint tavaly, tudniillik 30 K-át részvényenkint. A közgyűlés az igazgatósági javaslatot és mérleget egyhangúlag elfogadta, a fölmentvényt megadta és az igazgatóság indítványa szerint a 4.861.261 K tiszta nyereségből 3.750.000 K, 7 és fél százaléknyi osztalék fizetésére, 250.000 K a tartalékalap javadalmazására, 188.493 K az igazgatóság alapszabályszerű jutalékára és 50.000 K a bank alkalmazottainak nyugdíjalapjára fordítatik, a fennmaradó 622.768 K új számlára vitetik át. A közgyűlés *Munk Péter* részvényes indítványára közfelkiáltással *Engel Ernőt, Gerő Józsefet, Kelemen Sándort, Körössy A. Albertet, Scheiber Endrét, dr. Seitz Ottót* és *Stern Györgyöt* három évi időtartamra a felügyelő-bizottság tagjává újra megválasztotta és köszönetét és elismerését nyilvánította a vezetőségnek buzgó és eredményes munkálkodásáért.

Az „Unió“ élet- és gyermekbiztosító-intézet mint szövetkezet f. hó 19-én tartotta 50-dik rendes közgyűlését *dr. Wittmann Mór* elnöklése és a számosan megjelent biztosítottak élénk részvétele mellett.

Az évi jelentésből kttünik, hogy a díjbevétel 4.232.885 43 Kra, a kamat- és házbérvédelem pedig 942.546 61 Kra emelkedett. Különböző esedékességeikért, melyek a mérlegben részletesen fel vannak sorolva, 2.490.503 06 K, kötvénykölcsönökért 670.775 09 K fizettetett ki.

Az új biztosítások szerzeménye az 1912. üzletévben 18.555.350 Kt tett ki, az egész biztosítási állomány pedig az elmúlt esztendő esedékességeinek levonása és az alapszabályszerű törlesztések után 81.701.927 45 Kra rug. A díjtartalék 22.647.650 18 Kra, a különtartalék pedig 365.748 40 Kra emelkedett. A jutalékfelemelési tartalék 338.046 44 Kt mutat amellest, hogy a biztosítási alap tétele 200.000 korona értékben változatlanul megmaradt.

A 23.812.232 31 Kt kitevő ösztartalék fedezete a mérlegben részletesen fel van tüntetve. A hivatalnoki nyugdíjalap, melynek javára a közgyűlés az igazgatóság ajánlatára a hivatalnoki karról való gondoskodás céljából 10.000 Kt átutalt, 503.231 84 Kt tesz ki.

A közgyűlés az évi jelentést és a mérleget tudomásul vette és az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta. Azután az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak, mindenképp azonban *dr. Wittmann Mór* elnöknek, *Kohn Arnold* alelnök-vezérigazgatónak és *Friedländer Izidor* ügyvezető-igazgatónak jegyzőkönyvi köszönetet és elismerést szavazott.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ Részvénytőke: 6.000.000 korona
KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVARI JÓZSEF.

A Városi villamosvasút közgyűlése. A Budapesti Villamos Városi Vasút Részvénytársaság ma tartotta meg *Hüvös József* elnökigazgató elnöklésével huszonkettedik rendes közgyűlését. Az előterjesztett mérlegből kitűnik, hogy a lefolyt 1912. üzletév összforgalma 9,653.086 korona 30 fillér bruttó bevétel volt, mihez különféle bevétel gyanánt 549.758 korona 06 fillér járul; az összes bevétel tehát 10 millió 202.844 korona 36 fillér volt. Ebből levonva az üzemkiadásokat és pedig 6,038.972 korona 21 fillért, továbbá értékcsökkenés címén 400.000 koronát, a fővárosi 3% részesedésért 289.562 korona 59 fillért, a lefolyt évben kisorsolt részvények és elsőbbségi kötvények törlesztésére fordítandó 586.200 koronát, az elsőbbségi kötvények kamatai címén 387.228 koronát, összesen tehát 7,401.962 korona 80 fillért, marad 2,499.881 korona 56 fillér, amelyhez hozzácsatolva az 1911. üzletévről áthozott 99. 683 korona 32 fillért, a közgyűlésnek felosztás végett 2,599.564 korona 88 fillér állott rendelkezésre. Ezt a tiszta nyereséget a közgyűlés az igazgatóság javaslatára a következőképpen osztotta fel: az alapszabályok 32. §-a értelmében mindenekelőtt a részvényesek osztalékára 5% -ot vontak le, amely 123.094 darab 200 korona névértékű részvény után 1,230.940 korona. A forgalmi tartalékalapba 5% -ot, vagyis 63.447 korona 08 fillért helyeztek, 10% -ot, vagyis 126.894 korona 16 fillért az igazgatóság jutalékára fordítottak, a fennmaradó összegből 4% -os felülosztalék fejében 1,090.000 koronát fordítottak. A fennmaradó 68.283 korona 64 fillért az 1913. évi új számlára vitték át. A részvényeknek az 1912. évi osztalékról szóló 22. sz. szelvénye 18 koronával, vagyis egyenkint 9% -kal, a kisorsolt részvények helyébe adott élvezeti jegyek 1912. évi 20. sz. szelvénye pedig 8 koronával váltatik be. Az osztalékokat a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál (Fürdő-utca 2. sz.) május 6-tól fizetik ki.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkásbetegsegélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az összes *Kerületi, Vállalati és Magánpenztárak*, nemkülönben *Egyesületek és Testületek* figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdeklődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetési szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csövek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Téli fürdőkúra. A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhez. Természetes forró-meleg *kénforrások*, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvíze hasznos ital **ÉTVÁGYZAVAROK-NÁL** és **EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL.** A legtisztább és **LEGEGÉSZSÉGESEBB** asztali és borvíz. Hatathós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár :
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselő :
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10—12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszersz. és vill-
anyag-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyző egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgepek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányokat és orvosi mű-
szereket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagiai vulkanikus radio-
activ iszappal való *részle-
ges göngyölés*. Csúsz, kösz-
vény, idegzsábák, sebészeti
utóbántalmak és izzadmá-
nyok (hasüri) eseteiben gyors
és radikális eredmény. □

Ajánlják orvosaink
□ legkiválóbbjai. □

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak
figyelmébe ajánlja az Ország-
os Pénztár 1909. okt. 28-án
megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

**MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.**

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Aki igazán SZALAMIT akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALAMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar
szalámi a legtisztább kezelés mellett első
rendű sertéshusból készül. Csak az a va-
lódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólom-
pecséttel van el- látható, a mire
látva, melyen a úgy a rudakban,
gyár védjegye mint a felvágott
állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármán Flai szalámigyár, Budapest.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 95-97.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek || Képviseletek a
a székesfőváros || vidék legtöbb
minden részén. || városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vérterlődnél unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőeny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvényél,
(húgsavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitri-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meg-
előzően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Elszakíthatatlan

munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. és TSA

Budapest, Rákóczi-út 16.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SÓSFÜRDŐ

Budapest—Kelenföld

Villamos közlekedés. A mai kor igényeinek megfelelőleg berendezve: gőzfűtés, villany-
világítás. Gyógyjavallatok: általános gyengeség, idegzsábák, izom- és ízületi csúz, köszvény,
székrekedés, aranyér, alhasi vérbőség, máj- és epeutak megbetegedése, főleg női bajoknál,
minők: tisztulási rendellenességek, hüvely- és méhurut, idült méhlob, húgyutak megbetegedé-
seinél, úgyszintén medencebeli lobok után visszamaradt izzadmányok, sterilitásnál. Ivókúra,
forrólégfürdők, vibrációs massage. — Állandó orvosi felügyelet. — Prospektust ingyen és bér-
mentve küld a fürdőigazgatóság.

A legideálisabb és legjobb **KIRÁLY keserűvíz.** Az elrontott gyomrot pár óra alatt
hashajtó a természetes budai rendbe hozza. Kapható minden gyógy-
tárban, drogueriában és jobb fűszerkereskedésben. Nagybani szétküldést a forráskezelőség
eszközzel. Az Erzsébet királyné sósfürdő és keserűvízforrások igazgatósága, Budapest.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Vezérképviselő:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók.
(Ferenciek bazára).
BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopédia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-activ iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegszabák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
□ legkiválóbbjai. □

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

**MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.**

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekai részére.

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.**

Raktár Budapesten:

DÉRY GYULÁNAL,

VI. ker., Révay-utca 6. szám.

APITTATOTT 1856.

TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA

RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-
ségeket összes gyártmányaikat.

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR

BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és
50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest

VI., Gyár-utca 26.

Dr. PAJOR-

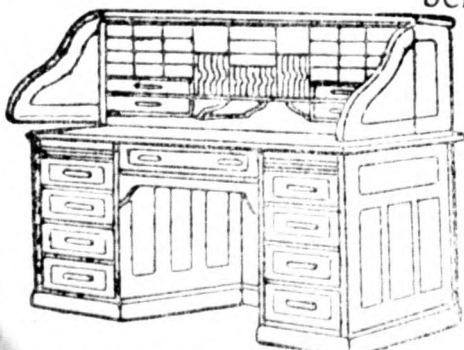
**szanatorium és
vízgyógyintézet**

**BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.**

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Iratszekrények.
Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti
berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak!

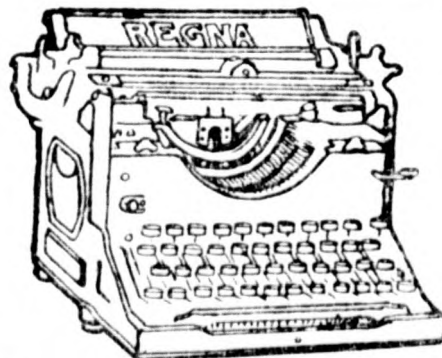
Hirsch és Társa

Budapest,

V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“

a jelenkor
legtökéle-
tebb írógépe. Országszerte díjmentes
bemutatás — Pénz-, könyv- és okmány-
szekrények.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

JÁSZAI SAMU: A rövidebb munkaidő gazdasági és erkölcsi hatása	317
Dr. VÁLYI SÁNDOR: Az ifjú munkások baleseti kártalanítása	320
Járulékok levonása és be nem szolgáltatása: sikkasztás	326
Adatok a munkásbiztosító pénztárak 1911. évi működéséről	328
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL	342

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	332
A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — Az Országos Pénztár Munkáskórháza. — Tűzoltók balesetbiztosítási kötelezettsége. — Táppénz jogosulatlan fölvétele. — Kihágási bíráskodás. — Az Országos Pénztár folyószámlahitele. — A balesetbiztosítási kötelezettség hatálya alá tartozó üzem nyilvántartása. — Óvadászerű kirovás. — Tanulmányi kiküldetések. — A természetbeni javadalmazás egyenértéke. — A vállalati betegsegélyző pénztárak önkormányzati szervei. — Tanoncok és gondnokság alatt állók szavazati joga. — A borossebesi kerületi pénztár önkormányzati szerveinek választása. — A pozsonyi kerületi pénztár ügyvezetése. — A komáromi kerületi pénztár székháza. — Gyógyfürdő-szerződések. — A megengedettnél magasabb járulék levonása a munkás béréből. — A kölni közigazgatási főiskola szociális biztosítási előadásai. — Betegsegélyző pénztárak és orvosok harca. Bányászok balesetbiztosítása. — Az otthonmunkások biztosításának kérdése az osztrák joggyakorlatban. — Orvosi szolgálat a svájci betegsegélyző pénztárakban. — A betegsegélyezés Németországban. — A szimuláció kérdése. — A köztisztviselők betegség esetére való biztosítása. — Milyen arányban veszik igénybe a pénztári szolgáltatásokat a férfiak és a nők? — A Panama-csatorna hatása a gyógyszerárakra.	
<i>Munkaviszony</i>	338
A Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete. — A záróra a kereskedelemben. — Hírlapírás nem ipari tevékenység. — A munkanélküliség hatásáról. Munkaadószervezetek egyesülése. — Bányamunkásbérek. — A szövőgyári munkások helyzete Angol-Indiában. — Az otthoni munka szabályozása Belgiumban. — A hollandiai új munkásvédő-törvény.	
<i>Szociális egészségügy</i>	340
A tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága. — Tuberkulózis leküzdése Németországban. — Uszoda mint járványokozó. — A IV. nemzetközi iskolaegészségügyi kongresszus. — Vasárnapi munkaszünet és szociális higiéné. — Ipari betegségek és azok leküzdésére vonatkozó kiállítás. — Miért van több beteg munkásnő, mint férfi? — Alkohol és büntettek.	
JOGGYAKORLAT	344
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	
SZAKIRODALOM	348

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

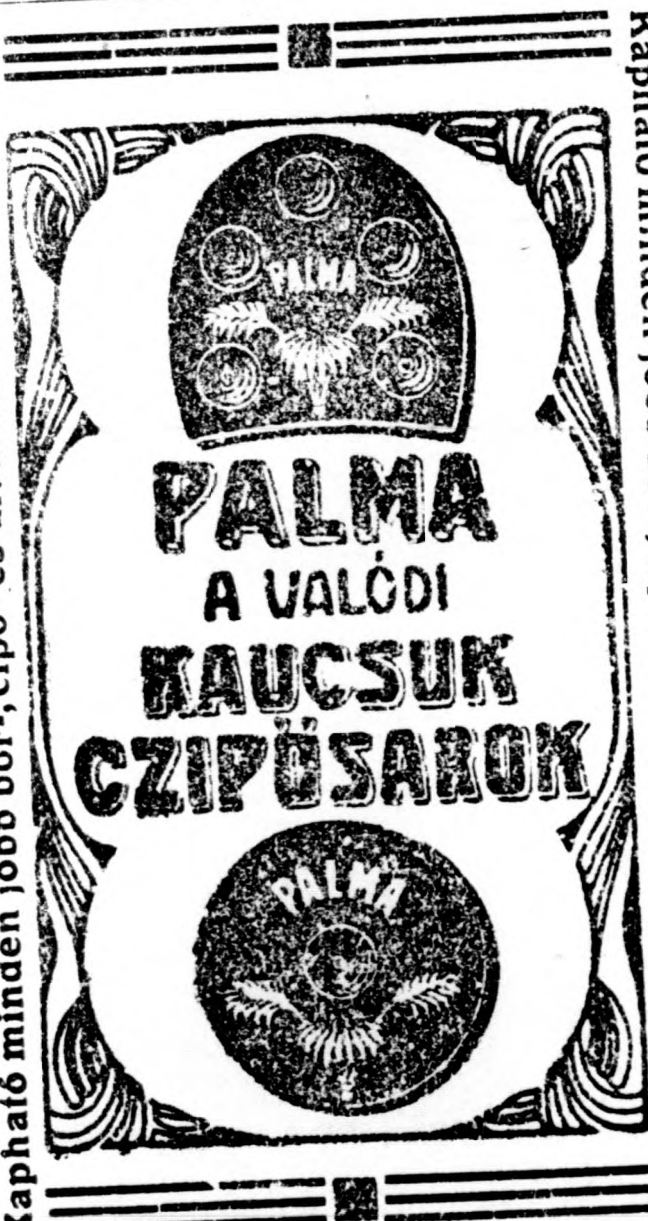
Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktív gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

AZ „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

AZ „AEROLITH”.

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

AZ „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: 34-61. és 34-51. **PESTEN** (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker., Király-utca 67. sz.

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: ::
Falburkoló-téglák :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is. Árjegyzék díjmentesen.